

Uit

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Det helsevitenskapelige fakultet, RKBU Nord

Bekymringsmeldinger fra barnehage til barnevern

Hvilke vurderinger ligger til grunn når barnehagelærere gir bekymringsmeldinger til barnevernet og hvilke utfordringer erfarer de i samarbeid?

Julie Rye-Holmboe

Masteroppgave i barnevern 50 stp– mai 2017

Veileder: Merete Saus

Forord

Jeg skal nå levere mitt livs største arbeid og ønsker i den anledning å takke de som har hjulpet meg for å komme i mål.

Jeg vil rette en stor takk til mine fire informanter som alle er barnehagelærere. Uten dere hadde jeg ikke hatt det gode datamaterialet slik at jeg kunne skrive denne oppgaven. Tusen takk for at dere var så åpne og ærlige og bidro til at jeg fikk belyst hvilke vurderinger barnehagelærere har i grunn når dere vurderer å gi bekymringsmelding til barneverntjenesten og utfordringer i samarbeid.

Underveis i oppgaveskrivingen byttet jeg veileder og jeg vil derfor rette en stor takk til begge de involverte veilederne mine, førsteamanuensis Robert Myrvang og førsteamanuensis Merete Saus. Robert ga meg god veiledning under intervjuene mine og prosessen med å framstille data. Merete har hjulpet meg videre med teori og metode. Det har vært en trygghet for meg å ha veiledere jeg har kunne ta kontakt med når jeg har hatt behov. Tusen takk!

Tusen takk til mine to frivillige til prøveintervju – dere vet hvem dere er. Tusen takk til Rannveig som hjalp meg i innspurten. Jeg er takknemlig for all moralsk støtte fra familie, venner og kollegaer.

Takk til min mann og mine to barn som har bidratt til at vi skulle komme i mål med masteroppgaven min. Det har vært enkelt å holde fokus på arbeidet når jeg har visst hvem jeg har gjort dette for.

Tromsø, mai 2017

Julie Rye-Holmboe

Sammendrag

Denne undersøkelsen handler om hvilke vurderinger barnehagelærere legger til grunn når de vurderer å gi bekymringsmelding til barneverntjenesten og utfordringer de møter i samarbeid. Statistisk sentralbyrå sine tall fra 2014 viser at 90,2 prosent av alle barn mellom 1-5 år i Norge går i barnehage. I aldersgruppen 0-5 år var over 13 % av meldingene i 2015 fra barnehager. Av alle meldingene til barneverntjenesten fra barnehage ble 8 % henlagt før de gikk til undersøkelse. Dette viser at det i 92 % av meldingene fra barnehager har vært undersøkelse på bakgrunn av bekymring fra barnehager. Dette er mye.

Basert på disse tallene søker denne oppgaven svar på vurderingene barnehagelærere gjør når de vurderer kontakt med barneverntjenesten og utfordringer i samarbeid. Gjennom teori og intervju av barnehagelærere presenterer denne oppgaven utfordringer knyttet til fire hovedtema: 1) Kompetanse og kunnskap 2) Omsorgssvikt 3) Tverrfaglig samarbeid 4) Foreldresamarbeid.

Problemstillingen er: *Hvilke vurderinger ligger til grunn når barnehagelærere gir bekymringsmeldinger til barnevernet og hvilke utfordringer erfarer de i samarbeid?*

For å søke svar på problemstillingen presenteres relevant teori og det ble gjennomført intervju basert på kvalitativ metode. Utvalget var fire informanter som alle jobbet som barnehagelærere og hadde hatt kontakt med barneverntjenesten ved minst én anledning. Gjennomføring av undersøkelse kombinert med teori viser at det er flere momenter som må være tilstede for at barnehagelæreres tilbøyelighet for å melde til barneverntjenesten skal være tilstede:

- Barneverntjenesten må ufarliggjøres
- Barnehager har behov for mer informasjon om barneverntjenesten og saksgang ved melding
- Barnehagelærere har behov for mer kunnskap om omsorgssvikt gjennom utdanning og arbeidsplassen
- Det må etableres nærmere samarbeid mellom barnehage og barnevern
- Barnehagelærere må oppnå åpenhet med foreldre slik at man kan ta opp utfordringer uten å være redd for å ødelegge en god relasjon

- Det må ikke oppleves som personlig for den enkelte barnehagelærer å sende bekymringsmelding
- Det ønskes en trygghet om at barnet ikke vil få det verre dersom man sender bekymringsmelding til barneverntjenesten

Summary

This paper discusses the considerations that influence the decision of kindergarten teachers to report a child protection concern to the child welfare services, and the challenges they face in cooperating with the welfare services.

Data from Statistics Norway show that 90,2% of Norwegian children aged 1-5 years attended kindergarten in 2014. In 2015, 13% of child protection concerns related to children aged 0-5 years were reported by kindergartens. Out of all the concerns reported by the kindergartens that same year to the child welfare services, 8% were closed without investigation. This shows that 92% of cases reported by kindergartens led to investigation on the basis of concerns reported by the kindergartens. This is a high number.

Based on the above numbers, this paper aims to understand the assessments that kindergarten teachers make when they consider reporting a child protection concern, and the challenges they face in cooperation with the child welfare services.

Through the application of theory and interviews with kindergarten teachers, this paper presents challenges connected to four main themes: 1) Competence and knowledge; 2) Child neglect; 3) Cross-sectoral cooperation; and 4) Cooperation with parents

The main question is: *what factors determine whether kindergarten teachers report a child protection concern to the welfare services and what are the challenges related to cooperation with the welfare services?*

To answer this question, the paper makes use of relevant theory and the results from interviews conducted in line with the qualitative method. The interview sample has consisted of four respondents all of which have worked as kindergarten teachers and have had previous contact with the child welfare services on at least one occasion. The research combined with the theory show that there is a need for several elements need to be present in order for kindergarten teachers to report a concern to the child welfare service:

- The child welfare services must be seen as less intimidating
- Kindergartens require more knowledge about child neglect through education and work-based learning / practice
- There is a need for closer cooperation between the kindergarten and the child welfare services
- Kindergarten teachers need to establish an open dialogue with parents in order to discuss challenges without the fear of damaging a good relation
- A kindergarten teacher should not experience the reporting of a concern as a personal act
- There is a need to feel assured that the situation of the child will not be worse off after a concern is reported to the child welfare services

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Sammendrag	ii
Summary	iv
1 Innledning.....	1
1.1 Presentasjon av tema.....	1
1.2 Problemstilling	2
1.3 Avgrensning.....	2
1.4 Oppbygging.....	3
2 Teori.....	3
2.1 Kompetanse og kunnskap	4
2.1.1 Teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse.....	5
2.1.2 Kunnskapsbegrepet	7
2.1.3 Skjønnsutøvelse.....	8
2.2 Bekymring og omsorgssvikt.....	9
2.2.1 Hva er omsorgssvikt og hvilke tegn skal man se etter?	10
2.2.2 Å sikre barnets beste	13
2.2.3 Magefølelse.....	14
2.3 Tverrfaglig samarbeid	15
2.3.1 Tillit	16
2.3.2 Viktige faktorer i tverrfaglig samarbeid.....	17
2.3.3 Opplysningsplikt til barneverntjenesten	18
2.3.4 Profesjon og makt	20
2.4 Foreldresamarbeid	20
2.4.1 Brukermedvirkning og samarbeid	21
2.4.2 Foreldre som samarbeidspartnere	21
2.4.3 Kommunikasjon ved bekymring	22
3 Metode.....	23
3.1 Vitenskapsteori	23
3.1.1 Barn og unge i forskning	23
3.1.2 Hermeneutikk.....	24
3.2 Kvalitativ metode	25
3.2.1 Praktisk gjennomføring.....	26
3.2.2 Utvalg av informanter	26
3.3.3 Validitet og reliabilitet	27
3.3.4 Forskningsetikk.....	28

3.3.5	Transkribering og koding	29
3.3.6	Analyse av kvalitativt intervju	29
4	Presentasjon av empiri	32
4.1	Barnehagelæreres vurdering av egen kompetanse	32
4.1.1	Faglig trygghet	32
4.1.2	Bruker egen erfaring.....	33
4.1.3	Ferdigheter og rutiner	34
4.2	Saker der man er bekymret for om barn lever under omsorgssvikt.....	35
4.2.1	<i>Magefølelse i vurdering av omsorgssvikt</i>	35
4.2.2	Drøfte magefølelse med kollegaer	36
4.3	Tverrfaglig samarbeid mellom barnevern og barnehage	36
4.3.1	Ufarliggjøring av barnevernet- barnehagelæreres syn på barnevernet.....	37
4.3.2	Informasjon om barnevernet	37
4.3.3	Hvordan samarbeidet oppleves	38
4.4	Foreldresamarbeid	40
4.4.1	Samarbeid med foreldre.....	40
4.4.2	Usikkerhet til egen rolle overfor foreldre	41
5	Diskusjon.....	42
5.1	Kompetanse og kunnskap	42
5.1.1	Kunnskap og erfaring	43
5.1.2	Hvem skal ta ansvar for bekymringen?	45
5.1.3	Når skal man melde?.....	46
5.2.1	Den dårlige magefølelsen.....	48
5.3	Tverrfaglig samarbeid	50
5.3.1	Frykt for å kontakte barneverntjenesten	50
5.3.2	Samarbeidserfaringer	52
5.4	Foreldresamarbeid	54
6	Oppsummering/konklusjon	57
7	Referanseliste	61
8	Vedlegg.....	64
8.1	Informasjonsskriv	64
8.2	Intervjuguide	65
8.3	Dokumentasjon fra NSD	66

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema

Antall bekymringsmeldinger fra barnehage til barnevern har over lang tid vært lave i forhold til kontakten barnehagene har med familien (Statistisk Sentralbyrå, 2016). Denne oppgaven handler om hvilke refleksjoner barnehagelærere gjør seg når de vurderer å gi bekymringsmeldinger til barnevernet. Oppgaven baserer seg på teori og resultater fra fire intervjuer i ulike barnehager. Fokus i undersøkelsen var hvilke former for omsorgssvikt barnehagelærere vurderer i sitt arbeid. Videre ble det undersøkt erfaringer rundt vurdering av egen kompetanse, kollegasamarbeid, samarbeid med barnevernet og samarbeid med foreldre.

Statistisk sentralbyrå sine tall fra 2014 viser til at 90,2 prosent av alle barn mellom 1-5 år i Norge går i barnehage. Antall registrerte meldinger totalt gitt til barneverntjenesten i 2015 var 54396. I 2014 var totalt antall 52996. Vi ser en økning i antall meldinger til barneverntjenesten. Nesten 6 prosent av alle meldingene kom fra barnehager. I aldersgruppen 0-5 år var over 13 prosent av meldingene i 2015 fra barnehagene. Med utgangspunkt i disse tallene ble fokus i undersøkelsen å søke svar på hvilke vurderinger som bidrar til at barnehagelærere er bekymret for om barn lever under mishandling eller alvorlig omsorgssvikt. Det er interessant å finne ut hva som ligger til grunn når barnehagelærerne vurderer kontakt med barneverntjenesten. Hva slags utfordringer møter de i samarbeid?

Av alle meldingene til barneverntjenesten fra barnehage ble 8 prosent henlagt. Dette viser at det i 92 prosent av sakene har vært undersøkelse på bakgrunn av bekymringen fra barnehagene (Statistisk Sentralbyrå, 2016). Det viser at det er grunn for bekymring for barns omsorgssituasjon og barnehagen står i særposisjon for å avdekke det. Ansatte i barnehagen kan være i en posisjon der de har daglig kontakt med foreldre. En eventuell bekymring for barnets omsorgssituasjon kan fanges opp av barnehagelærere og øvrige ansatte i barnehagen. Med tanke på hvor tett barnehagene har mulighet til å følge opp barna, kan man spørre seg om antall meldinger til barneverntjenesten er lavt.

Barne-og likestillingsdepartementet har utviklet en veileder til barnehagene og barneverntjenesten som heter «*Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten*» (Huitfeldt & Solhjell, 2009). Denne innledes med at barnevernet er avhengig av at barnehagen tar kontakt når de er bekymret for et barns situasjon. På denne måten kan barnevernet og barnehagen sammen bidra til at barnet får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Vi vet at utsatte barn som får tidlig hjelp fra barnevernet, klarer seg bedre enn de som først får hjelp på et senere tidspunkt i livet (Huitfeldt & Solhjell, 2009, s. 7). Barnehagelovens (2005) formålsparagraf redegjør for barnehagens mandat i forhold til barnet. § 1. innledes med: Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. Dette viser at det er behov for å rette oppmerksomhet mot hvordan ansatte i barnehagene opplever å gi bekymringsmeldinger til barnevernet. Det viser også at barnehagen skal samarbeide med hjemmet om barnets utvikling.

1.2 Problemstilling

Tema i oppgaven omhandler hvilke vurderinger som ligger til grunn når barnehagelærere vurderer kontakt med barneverntjenesten og hva slags utfordringer de møter i samarbeid. Videre er det interessant å se hva slags erfaringer barnehagelærere har i samarbeid med barneverntjenesten og hvordan en bekymringsmelding preger samarbeid med foreldrene til barnet. Hvordan kompetanse og kunnskap spiller inn vil også være avgjørende for meldetilbøyelighet. På bakgrunn av disse undringene er problemstillingen jeg søker svar på som følger: *Hvilke vurderinger ligger til grunn når barnehagelærere gir bekymringsmeldinger til barnevernet og hvilke utfordringer erfarer de i samarbeid?*

1.3 Avgrensning

Tidlig var tanken å undersøke bekymringsmeldinger fra barnehage til barneverntjenesten. Jeg hadde mange spørsmål jeg ønsket svar på med bakgrunn i den lave prosentandelen meldinger fra barnehage til barneverntjenesten. Opprinnelig plan var å snakke med både barnehagelærere og ansatte i barneverntjenesten. Siktemålet var å skape et helhetlig bilde av hva de ulike profesjonene forventet av hverandre. Etter hvert i prosessen valgte jeg derimot å ikke kontakte ansatte i barneverntjenesten. I arbeid med tematikken fant jeg ut at det jeg søkte

svar på var hva slags forhold som bidrar til at barnehagelærere gir bekymringsmeldinger til barnevernet og deres opplevelse av samarbeid. Problemstillingen ble derfor avgrenset til å handle om barnehagelæreres erfaringer og vurderinger på det å melde til barnevernet. Denne avgrensningen ble gjort for å fokusere på perspektiv og vurderinger fra barnehagelæreres ståsted.

I denne oppgaven er det fire hovedtema som går igjen både i teori og analyse. De tema som går igjen er bekymring og omsorgssvikt, kompetanse og kunnskap, tverrfaglig samarbeid og foreldresamarbeid. Kompetanse og kunnskap belyses fordi dette er grunnlaget for å jobbe som barnehagelærer og derfor vil det gi noen svar på hva som forventes av en barnehagelærer. Bekymring og omsorgssvikt er et tema som blir fokusert på fordi det er en forutsetning for et samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste gjennom bekymringsmelding. Tverrfaglig samarbeid og foreldresamarbeid er tema jeg fokuserer på fordi foreldresamarbeid er noe barnehagelærere forholder seg til gjennom at barnet går i barnehagen og man kan forvente at dette vil bli utfordret når barnehagen sender bekymringsmelding til barneverntjenesten. Tverrfaglig samarbeid vil oppstå ved at barnehagen involverer barneverntjenesten som instans. Dette utelukker ikke at det er flere forhold som kunne vært interessante å fordype seg i. Disse tema finnes i teori, analyse og drøfting. Dette for å skape en best sammenheng mellom det som framkommer i teorien og opplevelser fra informantene i praksis.

1.4 Oppbygging

Oppbygging av oppgaven er slik at det først redegjøres for relevant teori omkring temaet. Videre presenteres metode og framgangsmåten i undersøkelsen for å vise hvordan resultatene har kommet fram. Deretter presenteres intervjuene. På bakgrunn av empirien vil svarene deles opp innenfor ulike tema for best mulig å vise hva informantene har fortalt. Til slutt diskuteres funnene opp mot teorien.

2 Teori

I dette kapittelet gjennomgås relevant teori for å belyse problemstillingen. De ulike tema gjennomgås og sentrale begreper vil bli definert under hvert kapittel. Temaet kunnskap og

kompetanse handler om barnehagelærerens profesjon. Bekymring og omsorgssvikt skal belyse hva som menes med begrepet og hvordan dette brukes i barnehagefaglig kontekst. Under tema om tverrfaglig samarbeid og foreldresamarbeid er det viktig å se på begreper som anvendes og utfordringer i samarbeid. Alle tema i dette kapitlet bidrar til å belyse hvilke vurderinger som ligger til grunn for at barnehagelærere som opplever bekymring for et barn melder fra til barneverntjenesten og hvilke utfordringer samarbeid byr på. Feltet er sammensatt og man må derfor bruke de ulike temaene i sammenheng for å få et helhetlig bilde som kan bidra til å svare på problemstillingen.

2.1 Kompetanse og kunnskap

Barnehagelærere innehar en kompetanse og kunnskap man kan regne med spiller inn i deres vurderinger når de opplever bekymring for et barn. Kompetanse og kunnskap spiller også en rolle i et samarbeid og dermed hvilke må man se på kompetanse og kunnskap for å forstå utfordringer man kan møte på i samarbeid (Furu m.fl, 2014). Begrepet kompetanse kan forklares ved at noen har de nødvendige kvalifikasjoner til å fylle en stilling, ivareta bestemte oppgaver eller uttale seg om et spørsmål (Skau, 2011, s. 59). Kompetansen barnehagelærerne innehar forteller derfor hvilke nødvendige kvalifikasjoner de må ha for å ivareta oppgavene sine.

Personalet i barnehagen har krav om stadig utvikling av sin kompetanse. Kompetansen til barnehageansatte er avgjørende for at barnehagen skal framstå som et godt sted å være for små barn (Furu m.fl, 2014). Rammeplanen gir styrer, barnehagelærere og det øvrige personalet en forpliktende ramme og vurdering av barnehagens virksomhet. Den gir informasjon til foreldre, eier og tilsynsmyndighet.

«Stortinget har i barnehageloven 17. juni 2005 nr. 64 fastsatt overordnede bestemmelser om barnehagens formål og innhold, jf. §§ 1, 2 og 3.

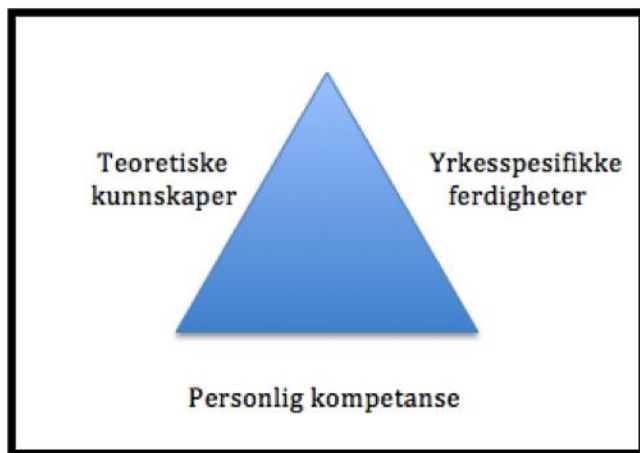
Kunnskapsdepartementet har 1. mars 2006 med hjemmel i § 2 i loven fastsatt forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Forskriften trer i kraft 1. august 2006. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 1. desember 1995 nr. 948 om rammeplan for barnehagen, med hjemmel i lov av 5. mai 1995 nr. 19 om barnehager §

2 annet ledd. Rammeplanen gir retningslinjer for barnehagens verdigrunnlag, innhold og oppgaver.» (Regjeringen, 2006)

Rammeplanen påpeker at barnehagen som pedagogisk institusjon må være i endring og utvikling, at barnehagen må være en lærende organisasjon som skal være rustet til å møte nye krav og utfordringer (NOU 2012:1, s. 84). Dette viser at retningslinjene i rammeplanen barnehagelærere jobber etter stadig vil endres og utvikles.

2.1.1 Teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse

Kompetanse er et vidt begrep. Det er nødvendig å dele begrepet opp for å få en forståelse for hva som kreves for å utvise god kompetanse. Skau (2011) samler vår profesjonelle kompetanse i en kompetansetrekant som er bestående av teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse.

Skau mener alle komponentene i kompetansetrekanten er nødvendige og hensiktsmessige kvalifikasjoner i utøvelsen av et yrke. De tre komponentene henger sammen, påvirker hverandre og er avhengige av hverandre. I handlingene våre kommer alle til uttrykk og utgjør en helhet. Det vil være nødvendig å ha alle tre komponentene representert i seg og sitt arbeid for å inneha god profesjonell kompetanse. Videre skisseres hver av komponentene kort for å illustrere viktigheten av de i det helhetlige kunnskapsbildet.

Teoretisk kunnskap er faglig kunnskap og faktakunnskaper vi lærer på skolen og ellers i samfunnet. Faglige begreper, modeller, teorier, lover og regler kommer inn under denne formen for kompetanse (Skau, 2011). I Backe-Hansens kartlegging av samarbeid mellom

barnehage og barneverntjeneste (2009, s. 10) framkommer det at mange styrere i barnehager er opptatt av å bedre kunnskaper innad i barnehagene. De ønsker økt kompetanse i å snakke med foreldrene og samarbeide etter sendt bekymringsmelding, økt kompetanse i å snakke med barn, økt kunnskap om kulturer og økt kunnskap om tegn man skal se etter. Backe-Hansen (2009) drøfter om det skulle vært slik at barnehagelærere under utdanning fikk en del av sin opplæring på barnevernutdanningene. Målet med det ville være å øke kompetansen til barnehagelærere på dette feltet.

Yrkesspesifikke ferdigheter er praktiske ferdigheter, teknikker og metoder vi bruker i vår utøvelse. Denne kunnskapsformen er praktisk, teknisk og metodisk (Skau, 2011). Barn har rett til omsorg og skal møtes med omsorg. Barnehagens personale har en yrkesetisk forpliktelse til å handle omsorgsfullt overfor alle barna i barnehagen. Omsorgsforpliktelsen stiller krav til personalet om oppmerksomhet og åpenhet overfor det unike hos hvert enkelt barn (Kunnskapsdepartementets rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2006, s. 22). Det er barnehagens styrer som har ansvar for å legge til rette for utvikling av yrkesetiske retningslinjer som styrker de yrkesspesifikke ferdighetene til barnehagelærerne. Arbeid med etiske refleksjoner knyttet opp mot retningslinjene barnehagen forholder seg til legger grunnlag for god moral og praksis som ivaretar barnets beste (Bratterud og Emilsen, 2013). Det viser at godt arbeid med etiske refleksjoner kan ivareta barnets beste i arbeidet. Å være sikker på at handlingene vil ha gode konsekvenser er en utopisk situasjon i den virkelige verden. Man vil være usikker på virkningene av handlingene vi gjør. (Nordby 2013, s. 106). Fokus i rammeplanen om å rette oppmerksomhet og åpenhet for det unike gir mulighet til å vurdere den enkeltes behov slik at man er mer treffsikker i hva konsekvensene for handlingen blir.

Personlig kompetanse handler om hvem vi er som personer, overfor oss selv og i samspill med andre. Det handler om hva vi har å gi på det mellommenneskelige plan. Denne kompetansen er vanskelig å beskrive og utvikle. Innenfor personlig kompetanse finner vi menneskelige kvaliteter, egenskaper, holdninger og ferdigheter vi tilpasser ulike profesjonelle sammenhenger (Skau, 2011). I arbeid med mennesker har man makt over andres liv. Noen vet mer enn andre på et område. Jobben er å overføre praksis til den som har behov for hjelpen (Dalland, 2010). Bevisstheten på hvordan man handler på veien dit er viktig.

2.1.2 Kunnskapsbegrepet

Kompetansebegrepet har relevans for å gi en bredere forståelse for hva som kan bidra til at barnehagelærere melder bekymring til barnevernet. Dersom man skal forstå vurderingene til barnehagelærere når de gir bekymring til barnevernet er det relevant å vite hva som ligger i kunnskapsbegrepet. Etter endt utdanning er man sertifisert til å forvalte kunnskap på et område. Barnehagelærere kan bli skapt på andre måter enn gjennom teoretisk integrasjon. Yrkesutøvelsens fordringer gjør at kunnskapsselementer som ikke har teoretisk sammenheng kan inngå i meningsfull enhet.

Teori og praksis

Det opereres ofte med et skille mellom teoretisk og praktisk kunnskap. Praktisk kunnskap kjennetegnes av at kunnskapens form og innhold ikke lar seg løsrive fra de som har den, og fra de situasjoner hvor den blir lært og anvendt (Grimen 2008). Teoretisk kunnskap har blitt til på bestemte steder og måter. Grimen (2008) åpner opp for å slå sammen praktisk og teoretisk kunnskap til å kalles «kunnskap». Han mener det er mange fellestrekk mellom de to. Noen poeng han trekker fram er at all kunnskap kan artikuleres på en eller annen måte. All kunnskap kan bli lært, man snakker bare om ulike måter å lære på. All kunnskap kan bli overført mellom mennesker. Språket kan brukes til å indikere hvordan et problem kan løses, hvordan gå videre med en bestemt oppgave, til å gi hint om hvordan et kunstverk kan bli sett eller en roman kan leses. Kunnskap er i utvikling og kan akkumulere. Kunnskap kan bli kritisk gransket ved å vise at påstander er feilaktige. Begrepet kunnskap betegner en familie av fenomener. I Backe-Hansens (2009) kartlegging av samarbeid mellom barnehage og barnevern framkommer det at barnehagelærerne etterspør nødvendig kunnskap om hva som skjer med bekymringsmeldingen hos barneverntjenesten. De har et ønske om kunnskap om utfallet av bekymringsmeldinger og hjelpetiltak som iverksettes. Disse manglende tilbakemeldingene blir av styrere i barnehager sett på som uttrykk for at barneverntjenesten ikke ser på barnehagene som likeverdige samarbeidspartnere.

Hvordan forstår vi sammenhengen mellom teori og praksis er et sentralt spørsmål. Grimens tese går ut på at det ikke bare finnes en type forhold mellom teori og praksis. Profesjonell

yrkesutøvelse er preget av kompliserte samspill mellom disse. Grimen (2008) skisserer problemstillinger rundt forholdet mellom teori og praksis: Teoretisk kunnskap må anvendes. Denne type praksis kan bare i begrenset grad styres av regler. Praktisk kunnskap sies å være anvendelse av teoretisk kunnskap. Problemet med dette er at mye praktisk kunnskap ikke har teoretisk basis. Når vi anvender teori vil teoretisk kunnskap bli fortolket på bestemte måter. Utøveren velger hva slags elementer som passer til situasjonen. Mye velprøvd praksis lar seg ikke begrunne teoretisk. I enhver handlingssituasjon må man foreta skjønnsbaserte beslutninger som står i et mer eller mindre vilkårlig forhold til den teoretiske kunnskapsbasen man handler fra. Det finnes flere slags forhold mellom teori og praksis i yrkesutøvelse. Ting henger sammen fordi de er nødvendige for å gjennomføre bestemte oppgaver, ikke nødvendigvis fordi deres sammenheng er godt teoretisk begrunnet. Grimen mener det ikke er noen teori som kan omsettes helt til praksis, og at mange teorier ikke bør omsettes til praksis. Mye praksis kan ikke forklares teoretisk. Det er et kompleks forhold mellom teori og praksis som krever utøvelse av moralsk, politisk og juridisk skjønn (Grimen i Molander og Terum, 2008).

2.1.3 Skjønnsutøvelse

For å få en bredere forståelse av hvordan vi bruker vår kunnskap og kompetanse i praksis vil det her være naturlig å løfte fram begrepet skjønn. Dette vil jeg gjøre fordi barnehagelærere står overfor mange skjønnsmessige vurderinger i sin arbeidshverdag. Disse kan være med på å forstå hvilke forhold som bidrar til deres vurderinger omkring barn og omsorgssvikt.

Skjønn ses på som en uomgjengelig side ved en type praksis som anvender generell kunnskap, nedfelt i handlingsregler, på enkelttilfeller. For å fatte skjønnsmessige beslutninger må man bruke dømmekraft. Dersom vi ikke hadde hatt skjønn i utøvelsen hadde det i prinsippet vært det samme hvem som utførte oppgavene. De ville kunne utføres mer eller mindre mekanisk (Grimen og Molander, 2008). Kunnskapen kan systematiseres og kommuniseres, og dermed læres. Grimen og Molander (2008) har et formål om å sette ord på kategorien, skissere hva det er å utøve skjønn og gjøre det mulig å diskutere noen av de problematiske sidene ved skjønnsutøvelse. Begrepet er stort og kan diskuteres mye.

Jeg vil kort sette ord på noen utfordringer knyttet til skjønn. Det norske ordet «skjønn» kommer fra det norrøne ordet *skyn* og betyr slike ting som «omdømme, forstand, dømmekraft, vurdering og vett» (Grimen og Molander 2008, s. 180). Diskresjon er en måte å se på begrepet. I profesjon kan man overføre dette til å innebære å trekke en grense med hensyn til hvilken informasjon som gis ut om noen. Utfordringen med å vite hva som skal trekkes ut er at det objektet som skal bedømmes ikke kan innordnes under en entydig beskrivelse. En uklar målestokk gjør det også utfordrende å beslutte skjønnsbruk. Hva som anses som normalt eller gjennomsnittlig er ikke alltid riktig målestokk. Det vil avhenge av mye mer. Å vite målestokken du skal anvende i enhver situasjon er utfordrende. Den som utøver skjønn, resonnerer om særskilte tilfeller for å komme fram til en begrunnet konklusjon om hva som bør gjøres. Det som hører til skjønn er at til og med personer som resonnerer så omhyggelig som mulig og ikke lar seg lede av annet enn gode grunner, kan komme til ulike konklusjoner (Grimen og Molander 2008, s. 192). Dette viser at skjønn ikke trenger å ha ulikt utfall på grunn av slett arbeid. Det kan ha ulikt utfall på grunn av at skjønn som resonneringsform gir rom for fortolkning for den enkelte.

2.2 Bekymring og omsorgssvikt

Paragraf § 1-1 i Barnevernloven (1993) redegjør for formålet med loven. Dette er 1) Å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og 2) Å bidra til at barn og unge for trygge oppvekstvilkår. Barnekonvensjonens artikkel 19 tar for seg barns rett til beskyttelse mot vold og overgrep. Barn har rett til å ikke bli utsatt mot vold og overgrep fra sine foreldre eller andre omsorgspersoner (Barnekonvensjonen, 1989). Barnevernloven og barnekonvensjonen viser at barn har rettigheter. Voksne omsorgspersoner i barnehagen har ansvar for å bidra til å innfri barnas rettigheter. Foreldre kan bevisst eller ubevisst ikke beskytte barna tilstrekkelig. Dette gir offentlig forvaltning, de kommunale tjenestene, ikke minst skole og barnehage, et ansvar og mange utfordringer (Bratterud og Emilsen 2013). Bratterud og Emilsen (2008) gjorde en undersøkelse der de spurte barnehageansatte om de hadde vært bekymret for om barn i deres barnehage har vært utsatt for eller stått i alvorlig fare for å bli utsatt for ulike typer vold og overgrep. Den viser at 48 % har vært bekymret for om barn er vitne til vold, 44 % har vært bekymret for om barn utsettes for psykisk vold, 25 % har vært bekymret for om barn utsettes for seksuelle overgrep. Dette er mye. Det betyr at barnehageansatte i stor grad

har opplevd bekymring omkring barn. Antall prosent bekymringsmeldinger fra barnehage til barnehagetjenesten bør tenkes å kunne være høyere på bakgrunn av tall presentert her.

2.2.1 Hva er omsorgssvikt og hvilke tegn skal man se etter?

Før begrepet «omsorgssvikt» blir forklart nærmere er det viktig å belyse begrepet «omsorg». Vi må få en forståelse for hva omsorg er dersom vi skal kunne vurdere om omsorg er god nok og hva som vurderes å være svikt i omsorgen. Begrepsbruk som «god omsorg» er påvirket av verdier og holdninger som preger den tiden vi lever i. Det er knyttet til det synet man har på hva som er best for barnet. Det vil være avhengig av tid og sted og barnets sosiale og kulturelle bakgrunn (Askland og Rossholt, 2009). Ut fra dette kan «god omsorg» oppfattes forskjellig fra ulike ståsted.

Omsorgssituasjon er et nyttig begrep å avklare fordi man i barnevernfaglig kontekst vurderer barns omsorgssituasjon. Dette er alle forhold en familie lever under som kan tenkes å ha betydning for barnas muligheter for å få dekket viktige behov og ha gode læringsmuligheter slik at det utvikler økt kompetanse. Omsorgssituasjon omfatter eksempelvis forhold ved barnet og foreldrene, samt familiens sosiale og materielle situasjon, økonomi og nettverk (Bunkholdt og Sandbæk, 2008, s. 105). En indikasjon på god omsorgssituasjon vil være at behov beskrevet over er dekket.

Omsorgssvikt handler primært om tre forhold. 1. Barnet får for liten mengde av omsorg. 2. Barnet får for lite beskyttelse mot farer. 3. Barnet får for lite, for ensidig, for uegnet og/eller for skadelig stimulering (Kvello, 2015, s. 200). Omsorgssvikt er at man forsømmer å dekke et barns behov i en slik grad at det utsettes for fysisk eller psykisk skade eller fare (Bratterud og Emilsen, 2013). Barn som over tid opplever omsorgssvikt kan utvikle fysiske og psykiske plager. Hvordan man bruker begrepet omsorgssvikt er avhengig av kompetanse, egne erfaringer og kulturelle oppfatninger. Det er derfor viktig at barnehagene jobber ut fra en felles forståelse framfor en individuell oppfatning. Det er utfordrende å finne begreper som dekker svak og skadelig omsorg. Overordnede begreper for å beskrive omsorgsbetingelser som ikke er gode nok er *omsorgssvikt*, *mishandling*, *overgrep*, *skadelig*, *mangelfull*, *svak og utilstrekkelig omsorg* og *suboptimal omsorg* (Kvello, 2015). Når man ser hvilke begreper som

kan vurdere om omsorg er god nok ser man at det er kompleks. Man kan forstå at det vil være utfordrende å vurdere fra situasjon til situasjon.

Omsorgssvikt kan opptre i mange former. Det kan dreie seg om fysiske eller psykiske overgrep. Det kan også være i kriser der barnas behov ikke kan prioriteres ved sykdom eller andre vanskelige livssituasjoner, eller når barn opplever kronisk utrygghet fordi de må leve med uforutsigbarhet i form av rus, psykiske problemer eller omsorgspersonens lidelser, psykisk eller fysisk (Killèn, 2012, s.53). Det blir skissert fire former for omsorgssvikt gjeldende i litteraturen til Killèn. Disse kategoriene utelukker ikke hverandre. Barn som utsettes for omsorgssvikt opplever sjelden bare én av disse formene. Her vil de ulike kategoriene bli kort redegjort for slik at man skaper et bilde av hva omsorgssvikt er. Det ene aspektet er barn som blir utsatt for vanskjøtsel. Denne formen handler om foreldre som ikke engasjerer seg positivt i barnet, eller ikke er følelsesmessig tilgjengelig for barnet. Manglende dekning av barnets emosjonelle, kognitive og sosiale behov. Vanskjøtsel kommer i to former. Den ene handler om mangel på dekning av fysiske, ernæringsmessige, materielle, medisinske og sosiale behov. Den andre er en overdreven tilfredsstillelse av ernæringsmessige, materielle eller sosiale behov. Dette er den vanligste formen for omsorgssvikt. Den andre kategorien er barn som blir utsatt for fysiske overgrep. Barn skades enten ved aktiv handling eller ved manglende tilsyn. De vanligste synlige tegn er blåmerker og brannsår. Andre tegn er brudd på armer og ben. Selv om disse synlige merkene gror lever barnet videre med angsten for nye overgrep. Den tredje kategorien er barn som blir utsatt for psykiske overgrep: den vanskeligst definerbare av de ulike formene for omsorgssvikt bygger på en kronisk holdning eller handling hos foreldre eller annen omsorgsgiver som er ødeleggende eller hindrer utviklingen av et positivt selvbylde hos barnet. Barnet lever med en kronisk bekymring for om foreldrene vil være i stand til å ta vare på og beskytte barnet og seg selv. Den siste kategorien er barn som blir utsatt for seksuelle overgrep som er barn som av voksne omsorgspersoner engasjeres i seksuelle aktiviteter som de hverken emosjonelt, seksuelt eller utviklingsmessig er modne for, og som går på tvers av familierollens tabu. Barna er ikke i stand til å forstå og ane rekkevidden av aktivitetene. De kan derfor ikke gi et informert samtykke til å delta i dem (Killèn (2015, s. 40).

Svikt i omsorg kan ha mange årsaker. Ansatte i barnehagen har et ansvar for å se barna som lever under omsorgssvikt og sette i gang tiltak for å hjelpe barna og familiene deres. Det kan være vanskelig å vite hva som er god grunn til å være bekymret for barnets omsorgssituasjon. Tegn på avvik fra normal utvikling ved for sein språkutvikling, dårlig motorisk utvikling eller vanskeligheter med å samarbeide med andre barn og voksne i hverdagsaktiviteter og lek. Et annet tegn kan være barn som ofte er sultne, skitne og mangler utstyr i barnehagen. Atferdsendring hos barnet i form av at det enten er stille eller veldig utagerende er også et tegn på at barnet må observeres og følges ekstra opp for at man skal finne årsak til endringen. Videre kan man vurdere foreldres foreldrefunksjoner og måten de utfører dem på for å vurdere om det er grunn til bekymring for barnet.

Samspill mellom foreldre og barn kan være med på å forsterke en bekymring man opplever for et barn (Bratterud og Emilsen, 2013). Tilknytning mellom foreldre og barn er både hvordan barnet opplever sine foreldre og foreldre sine barn og hva barnet gjør for å søke trygghet (Kvello, 2015, s. 88). Å observere hvor sensitive foreldrene er overfor barnets signaler og hvordan de svarer på barnets initiativ er viktig for å vurdere barnets omsorg. Barn knytter seg til sine omsorgspersoner. Noen utvikler en trygg tilknytning, andre utvikler utrygg tilknytning. Tilknytningsatferd lar seg ikke nødvendigvis observere i enhver foreldre-barn-situasjon. Man kan observere barnets tilknytning i situasjoner der barnet er utsatt for stress. Dette kan være ved atskillelse fra omsorgspersoner, sykdom eller andre stressfulle situasjoner. Her viser barnet sine tilknytningsstrategier. De skal utvikle organiserte strategier for å hankses med stress. Personalet i barnehagen møter foreldre og barn i hente- og bringesituasjoner. Denne situasjonen kan være stressende for både barn og foreldre. Tilknytningsatferden et lite barn viser kan være barnets språk før verbalt språk. Barn med en trygg tilknytning med sine foreldre er mer harmoniske enn barn som har en utrygg tilknytning (Killèn, 2012, s. 32). Grunnen til at man lettere kan observere barns tilknytningsstil under moderat grad av stress er fordi de da viser hvordan de søker trygghet (Kvello, 2015). Dette viser at vurdering av omsorgssvikt er kompleks og kan ha ulike uttrykk. Kunnskap om hva man skal se etter vil være viktig i vurdering av omsorgen til et barn.

2.2.2 Å sikre barnets beste

Det er viktig at de som jobber i barnehagen problematiserer hva barnets beste betyr i praksis. Barnehageansatte har yrkesetisk og juridisk plikt til å ivareta barnets behov (Barnehageloven, 2005). De har et etisk og moralsk ansvar for å bidra til at barn har gode utviklingsmuligheter (Bratterud og Emilsen, 2013). Barnekonvensjonens artikkel 3 slår fast at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle handlinger som berører barn (Barnekonvensjonen, 1989). En undersøkelse gjort i 2008 av Emilsen og Bratterud viser at barnehagepersonale opplever usikkerhet knyttet til:

- Å vite når de skal melde bekymring
- Hvordan de skal snakke med barn og foreldre om deres bekymringer
- Redsel for å ta feil i mistanker om at barn utsettes for omsorgssvikt
- Etske vurderinger av hva som er til barnets beste
- Samarbeid med barneverntjenesten

Våre holdninger kan være avgjørende for utfallet av bekymring for et barn. I Bratterud og Emilsen (2013) uttaler en barnehageansatt at den synes det er vanskelig å melde ressurssterke foreldre til barnevernet. Personen sier at den har høyere terskel for å reagere hos ressurssterke foreldre enn hos ressurssvake. For mange vil bare tanken på at barn ikke har den omsorg og nærhet som barn trenger for vekst og utvikling gjøre at man føler seg uvel (Bratterud og Emilsen, 2013). Redsel for å melde til barnevernet gikk igjen i Bratterud og Emilsens prosjekt fra 2010. Her nevnes at saker der de er bekymret for omsorgssvikt var vanskelige personlig for de som jobbet i barnehagen. De sa de var redde for foreldrenes reaksjoner. Hva som kunne skje videre med det gode samarbeidet. Det ble nevnt at man opplevde man hadde for liten kompetanse. Man var redde for at det skulle gå ut over barnet. Andre nevnte at de var redde for å «bry» en allerede overarbeidet barneverntjeneste med saker som ikke er alvorlige nok eller ikke hører til der (Bratterud og Emilsen, 2013). Det er utfordrende å vite at man sikrer barnets beste når vurderinger er sammensatt av etiske vurderinger, redsel for å ta feil, utfordringer knyttet til foreldre og barn, å vite når det er alvorlig nok og samarbeid med barneverntjenesten. I holdningsetikk er en handling god dersom den uttrykker gode intensjoner. Er motivet godt, er handlingen god (Nordby 2013, s. 110). Dog viser det seg at det er en utfordring å vite når det er alvorlig nok til å melde.

2.2.3 Magefølelse

Grunnholdninger blant de som jobber i barnehagen er med på å styre praksis. De riktige valgene må tas og de må være basert på faglig kompetanse og hva som er barnets beste. Tradisjonelt har ikke magefølelse vært anerkjent som relevant kunnskap og har hatt lav status (Bratterud og Emilsen, 2013). Ett eksempel kan være at man føler seg usikker på om et barn opplever omsorgssvikt, vold og overgrep. En dårlig magefølelse er en fornemmelse av at forhold ikke er slik de bør være.

Magefølelsen kan være et utgangspunkt for videre systematisk arbeid med en bekymring (Claussen, 2001). Bratterud og Emilsen (2013) poengterer at flere bør stole mer på magefølelsen. En barnehagelærer med lang erfaring og dårlig magefølelse vet at noe ikke er som det skal være. De sier videre at man ikke bør undertrykke en negativ magefølelse. Man bør finne ut hva som gjør at man har den følelsen i bunn. Det vil være viktig å lære seg å håndtere den profesjonelt. Flere ting kan påvirke hvordan man tolker egen magefølelse. Å være klar over egne grenser og hvordan egne erfaringer og opplevelser påvirker magefølelsen kan gjøre det enklere å håndtere situasjonen videre (Bratterud og Emilsen, 2013). Man må derfor tillate seg å kjenne etter når man opplever en magefølelse for så å finne ut hva som er bakgrunnen for følelsen.

Målet med å øke andelen bekymringsmeldinger fra barnehage til barneverntjeneste er at barn som har behov for hjelp fra barneverntjenesten skal få dette. Det viser seg at det i barnehagene oppleves bekymring for barn som ikke meldes videre til barneverntjenesten. Det blir vurdert bekymringsmelding til barneverntjenesten, men meldingen sendes aldri (Backe-Hansen, 2009). Her vurderes det som viktig å diskutere rutiner for å diskutere bekymringsaker før beslutningen tas om å melde eller la det være. Det blir etterspurt muligheter for å diskutere saker anonymt med barneverntjenesten. Barnehagene som har et slikt tilbud formidler at de setter pris på denne muligheten. Dette kan bidra til å øke barnehagelæreres treffsikkerhet når det gjelder bekymringsmeldinger (Backe-Hansen, 2009, s. 58). Barnehagelærere har opplevd at saker der de har vært bekymret aldri har nådd barneverntjenesten. Fokus bør være at det ikke skal skje.

2.3 Tverrfaglig samarbeid

Det vil være interessant å se hva teorien sier om tverrfaglig samarbeid når vi søker svar på hvilke vurderinger barnehagelærere gjør når de vurderer bekymringsmelding til barneverntjenesten. Det vil også kunne problematisere utfordringer man møter i samarbeidet mellom barnehage og barneverntjeneste. Når barnehagelærere gir bekymringsmelding til barneverntjenesten leverer de bekymring videre til en annen etat og starter et tverrfaglig samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste. Hvis barneverntjenesten skal ivareta sine oppgaver overfor utsatte barn er de avhengige av at andre som er bekymret for barnet melder fra til den kommunale barneverntjenesten. (Barne-og likestillingsdepartementet, 2006). Barneverntjenesten har ikke innsyn i omsorgssituasjonen hos barn der det ikke foreligger bekymringsmelding. Tverrfaglighet er altså noe barneverntjenesten er avhengig av.

Begrepet tverrfaglig eller tverretatlig brukes om organisatorisk samarbeid eller samordning. Samarbeid brukes om frivillig felles innsats fra ulike parter, mens samordning blir sett på som tvungen koordinering som en tredje part står for. Fagligheten i tverrfaglig samarbeid angir at man har innsikt i noe. Innsikten fagligheten gir kan stå for muligheter og begrensninger (Gjertsen, 2007). Samarbeid mellom barnehage og barnevern kaller vi tverretatlig samarbeid. Det som kjennetegner tverretatlig samarbeid er at de som samarbeider tilhører forskjellige systemer og hvor deltakerne har ulik bakgrunn. Man kan si at når ulike profesjoner samarbeider har hver profesjon et område som er dens kjernekompetanse. Dersom man tidlig oppklarer for hverandre hva som er hvem sin kjernekompetanse kan man lettere oppnå et godt samarbeid for barnet. Profesjonene har også et område hvor det er overlappende kompetanse mellom dem. Barneverntjenesten i møte med barnehagen kan ha samme forståelse og kunnskap på en del områder. I slike tilfeller er det sentralt å fordele ansvaret mellom dem. Man tenker også det er et område som kalles felles kompetanse. Dette kan skje ved utvikling av felles kunnskaps- og verdigrunnlag som omfatter språk, kunnskaper og verdier (Gjertsen, 2007).

For at utsatte barn skal få nødvendig hjelp og oppfølging i dagliglivet må barneverntjenesten og barnehagen ha et godt samarbeid. Barnehagen sitter på verdifull informasjon som kan bidra til å belyse saken slik at barneverntjenesten kommer i posisjon til å hjelpe. Barneverntjenesten er avhengig av barnehagens vurderinger og derfor vil et godt samarbeid

komme barnet til gode. Kommunikasjon og samarbeid mellom de to tjenestene må skje innenfor reglene om taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett (Huitfeldt & Solhjell, 2009, s.9). Mer enn ni av ti styrere i kartlegging av samarbeid mellom barnehage og barnevern gjort av Backe-Hansen (2009) tror terskelen for å sende bekymringsmelding vil bli lavere dersom man har sett positive resultater for barn i tidligere saker. Barnehagene har et ønske om et mer åpent, mer synlig og tydelig barnevern. Med dette mener de tverrfaglige møter der både barnehage og barnevern er tilstede, en fast kontaktperson i barneverntjenesten og at barneverntjenesten kan komme i barnehagen og vise seg fram både for foreldre og personalet. Det er ønske om bedre tilbakemeldinger fra barneverntjenesten om hvordan saken står når en melding er sendt eller bedre informasjon når barn er i barnehagen som hjelpetiltak. Videre etterspør barnehager mulighet for å drøfte saker anonymt med barneverntjenesten (Backe-Hansen, 2009, s.10). Det er interessant å se hvor avhengig barneverntjenesten er av at andre melder fra om bekymring satt sammen med beskrivelsene fra barnehagene av et lite synlig barnevern.

2.3.1 Tillit

Tillit er et viktig begrep i tverrfaglig samarbeid. Grimen poengterer at koblingen mellom tillit og profesjon er vanskelig å gripe. Han mener en måte å forstå det på er å se på hva tillitsgivere gjør og hva tillit gjør i relasjoner mellom personer. Ved å overlate noe til andres varetekt overfører man beslutningsmakt over dette til noen andre. Den som gir tillit til en annen ved å overlate noe i andres varetekt gir også fra seg oppfatninger, hensikter og vilje over saken. Den som får fortrolig informasjon får også skjønnsbasert beslutningsmakt over informasjonen (Grimen i Molander og Terum, 2008, s.). Når en barnehagelærer gir fra seg en bekymring angående et barn i barnehagen ved å sende en melding til barneverntjenesten er det dette som skjer. Barnehagelæreren gir fra seg fortrolig informasjon. Den har oppfatninger, hensikter og ønsker for informasjonen den formidler videre. Barnehagelæreren må ha tillit til mottakeren av informasjonen, som er en saksbehandler i barneverntjenesten. Med dette åpnes et område hvor barneverntjenesten kan beslutte slik de mener er best. Grimen mener tillitsmottakeren, her barneverntjenesten, ofte har større spillerom enn tillitsgiveren, her barnehagen, vet.

Grimen (2008) bruker begrepet *tillitskjeder* om samarbeid mellom profesjonelle med lignende fagbakgrunn. Samhandlingsmønstre som krever flere personer i ulike roller vil ha utfordringer dersom det ikke eksisterer gjensidig tillit mellom personene. Undersøkelse gjort av Baklien i 2009 der de intervjuet barnevernansatte, lærere, barnehagelærere og helsesøstre viste et mønster i svarene fra barnehagelærerne og lærerne at de har liten tillit til barneverntjenesten. Barneverntjenesten oppleves som et lukket system. De krever informasjon uten å gi noe tilbake. Barnehagelærerne ville her vite hva barnevernet gjør når en bekymring er meldt. Videre oppleves det som at barneverntjenesten gjør for lite på grunn av høyt arbeidspress og manglende ressurser og kapasitet. Det framkom også at barnevernets problemløsninger kan oppleves å være for drastiske, ifølge barnehagelærere og lærere. For at flere barn som trenger hjelp skal få dette så tidlig som mulig må barnehage få erfaringer som øker barneverntjenestens tillitsverdighet. Videre problematiserer Baklien barnevernsarbeideres syn på barnehagelærere og lærere som samarbeidspartnere. Det framkommer at barneverntjenesten har en tanke om at lærere og barnehagelærere har lite kunnskap om barnevernets handlingsrepertoar og at de har en forventning om at barneverntjenesten skal befri dem for problemene og forandre verden for dem (Baklien, 2009).

2.3.2 Viktige faktorer i tverrfaglig samarbeid

Mange faktorer må være tilstede for at tverrfaglig samarbeid mellom fagpersoner skal lykkes. Glavin og Erdal (2013) har fem punkter de mener må være tilstede for å få til et godt tverrfaglig samarbeid.

1. Ledelsen på arbeidsplassen må skape en kultur som fremmer samarbeid. Leder må oppmuntre til åpenhet, selvkritikk, initiativ, anerkjennelse og respekt.
2. Det må arbeides med å skape et felles verdigrunnlag. Dette innebærer å avklare hvilket menneskesyn de ulike parter har som skal samarbeide, og om ulike menneskesyn er med på å hindre samarbeid som skal ivareta barns behov og interesser. Yrkesbakgrunn, erfaringer og forutsetninger gjør at grunnlaget for tverrfaglig samarbeid er forskjellig.
3. Samarbeidskompetanse er et begrep som omfatter brukerorientering, helhetsforståelse, problemløsningsevne, fleksibilitet og omstillingsevne. Denne kompetansen må læres. Det krever bevissthet om makt og muligheter for maktmisbruk.

4. Det må legges opp en plan for opplæring. Den lærte samarbeidskompetansen skal vedlikeholdes og videreutvikles, og må derfor ha opplæringsplaner. Sammen må man finne metode, strategier og tiltak som dekker barn og unges behov.

5. Kunnskap og ferdigheter er den femte forutsetningen for godt tverrfaglig samarbeid. Deltakerne må få økt sin kompetanse. Herunder må det også finnes rutiner for opplæring av nye personer som skal delta i samarbeidet. Dette er faktorer som kommunikasjon, kommunikasjonsprosesser og samarbeidstrening.

Ifølge Donabedian (1966) er det tre komponenter som skal til for å skape kvalitet i tjenestene. Den ene er strukturell kvalitet og den omhandler eksempelvis personalets kompetansesammensetning og erfaring og hvordan arbeidet er organisert. I barnehagekontekst vil man eksempelvis kunne si at strukturell kvalitet omhandler hva slags yrkesbakgrunn personalet har, hvor lenge de har jobbet med barn, om de har egne barn og erfaring med barn for øvrig. Det vil også si noe om hvordan barnehagen organiserer sitt arbeid i barnehagehverdagen. Rutiner i barnehagehverdager, arbeidsmetoder for å oppfylle barnas behov og etterkomme rammeplan er eksempler på organisering. Organisering i kontakt med barneverntjenester omhandler rutiner for melding til barneverntjeneste. Den andre komponenten er prosesskvalitet som handler om hvordan arbeidet utføres, altså gjeldende rutiner og kommunikasjon mellom tjenesteyterne. I denne sammenheng kan man si at dette omhandler samarbeid mellom barnehage og barnevern etter barnehagen har gjort vurderingene som har ført til at de melder bekymring til barnehagen. Under prosesskvalitet kan vi se samarbeid mellom barnehage og barnevern. Resultatkvalitet er den tredje komponenten som skal til for å skape kvalitet i tjenestene. Den viser til effektene virksomheten har. Hvis barnehagen har gjort gode vurderinger og meldt fra til barneverntjenesten og videre samarbeidet har fungert godt mellom instansens og barnet får hjelp har man måloppnåelse. Dersom disse tre komponentene er tilstede kan man forvente god kvalitet i tjenestene. Satt i en barnehagefaglig kontekst kan man si at dersom disse tre komponentene fungerer godt kan man strebe etter at alle barn i barnehage som har behov for oppfølging fra barneverntjenesten vil få det.

2.3.3 Opplysningsplikt til barneverntjenesten

I det tverrfaglige samarbeidet er de juridiske rammene barnehagen står overfor sentrale. Disse legger grunnlag for når kontakt skal etableres fra barnehage til barnevern. Dette belyses kort

her på grunn av at dette er en lovpålagt oppgave som ligger til grunn som det barnehagefaglige arbeidet. Opplysningsplikt innebærer at man har plikt til å melde fra til den kommunale barneverntjenesten av eget initiativ ved bekymring eller mistanke om at barn blir mishandlet eller utsatt for andre former for alvorlig omsorgssvikt. Mange kaller det også «meldeplikt.» Opplysningsplikten barnehagene forholder seg til står i barnehageloven (2005):

§ 22. Opplysningsplikt til barneverntjenesten

Barnehagepersonalet skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenestens side.

Uten hinder av taushetsplikt skal barnehagepersonalet av eget tiltak gi opplysninger til barneverntjenesten, når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. lov om barneverntjenester § 4-10, § 4-11, § 4-12, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige adferdsvansker, jf. samme lov § 4-24. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av lov om barneverntjenester, plikter barnehagepersonalet å gi slike opplysninger. Opplysninger skal normalt gis av styrer.

Opplysningsplikten inntreffer når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet eller utsatt for andre former for alvorlig omsorgssvikt. Barnehagens plikt til å gi opplysninger til barneverntjenesten er dermed begrenset til de mer alvorlige tilfeller. Det at et barn ikke lever under optimale forhold, eller at barnet og familien ville hatt nytte av et hjelpetiltak fra barneverntjenesten, vil ikke være nok til å utløse opplysningsplikten (Huitfeldt & Solhjell, 2009, s. 17). Barnehagene opplever barn som vekker bekymring, uten at saken er så alvorlig at meldeplikten utløses. Disse sakene kalles «gråsonesaker» og kan meldes til barneverntjenesten. Man kan velge å informere foreldrene for å få samtykke eller drøfte saken anonymt med barneverntjenesten i forkant av bekymringsmelding (Backe-Hansen, 2009, s. 17). Opplysningsplikten viser at det er et krav til barnehagene om å ta kontakt med barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt.

2.3.4 Profesjon og makt

Grunnlaget for makt er ulikhet mellom mennesker. Makt kan brukes for å hjelpe og det kan brukes for å skade (Skau, 2013). Kunnskap og makt er vevet sammen i den moderne staten gjennom profesjonenes praksis. Profesjonene forvalter en type ekspertkunnskap, og har på den måten blitt en del av samfunnets maktapparat samtidig som de selv er blitt underlagt styring og disiplinering (Fauske i Molander og Terum, 2008). Hva kan slike samarbeidsbarrierer bestå i? Man kan skille mellom hindringer som kan skape samarbeidsbarrierer. Den ene typen dreier seg om konkrete hindringer som kan være manglende ressurser som gjør det vanskelig å følge opp konkrete saker og bruke tid på samarbeid. Et annet hinder kan være at taushetsplikten kan skape utfordringer da kommunikasjon fra barneverntjenesten til barnehagelærere kan bli hindret av for streng fortolkning. Det kan også være fysisk avstand. Med dette menes at barnehagelærere ikke har hverken ansikt eller navn på noen i barneverntjenesten. Dette kan skape høy terskel for å ta kontakt. Disse barrierene har rot i fysiske føringer og mulighetsstrukturer (Baklien, 2009).

Medvirkning kan bidra til å utjevne maktbalanser. Relasjonen i samarbeidet kan preges av autonomi, kompetanse, meningsfullhet og innflytelse. Denne medvirkningen handler om å ha adgang til ressurser som kan hjelpe oss i mellommenneskelige relasjoner og kan bidra til å skape gjensidig tillit (Schjelderup, Omre & Marthinsen, 2005). Datamaterialet fra kvalitativ studie om samarbeid presentert av Willumsen & Ødegård (2011) beskriver forhold som fremmer og som hemmer samarbeid. I disse kategoriene fant de at kategoriene alle handler om relasjonen mellom aktører i et gitt samarbeid. Det blir satt opp som positive mot negative relasjoner. Eksempler på kategorier som hemmer/fremmer samarbeid funnet i datamaterialet er respekt/mangel på respekt, god dialog/dårlig dialog, felles innsats/solospill. Det synes at det motsatte av det som fremmer samarbeid kan hemme samarbeid. I denne studien blir det trukket ut at interessant funn er sammenhengen mellom disse kategoriene (Willumsen & Ødegård, 2011).

2.4 Foreldresamarbeid

Barnehagen skal samarbeide med foreldrene. Dette er beskrevet i formålet med barnehageloven: «Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas

behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling» (Barnehageloven, 2005). Barnehagene skal ifølge rammeplanen informere barnets hjem om barnehagens innhold og aktiviteter og legge opp til at foreldrene kan medvirke aktivt (Kunnskapsdepartementet, 2006). Samarbeid med foreldre er viktig for å kunne hjelpe barnet til å utvikle seg på best mulig måte. Barnehagene skal innfri krav etter barnehageloven og rammeplanen.

2.4.1 Brukermedvirkning og samarbeid

I forbindelse med samarbeid med familien og brukermedvirkning anvender vi ofte det engelske ordet empowerment som vi oversetter til myndiggjøring, medvirkning, selvoppreising, maktmobilisering eller bemyndigelse (Gjertsen, 2007). Dette begrepet kan brukes både i arbeid med barn, familie og nettverk. Bruk av disse begrepene er en tro på at forskjellige grupper har ulik makt og ressurser. Når man bevisstgjør og mobiliserer undertrykte grupper kan dette være en strategi for å oppnå mer rettferdig ressursfordeling og like rettigheter (Freire, 1978). Begrepene gjør at den enkelte har mer frihet og muligheter til å velge tjenester. Graden av frihet vil avhenge av hva slags situasjon man befinner seg i. Enkelte velferdstjenester stiller brukeren i en avmektig posisjon og da vil valgfriheten være noe begrenset (Gjertsen, 2007). Begrepet samarbeide i denne sammenhengen handler om at det er noe foreldre og personalet gjør sammen om barna. Det er barnas trivsel, glede, lek, læring og danning i barnehagen det skal samarbeides om (Furu m fl., 2014). Når barn går i barnehage etableres det umiddelbart et samarbeid mellom barnehage og foreldre.

2.4.2 Foreldre som samarbeidspartnere

For små barn er hjemmet og barnehagen til sammen helheten i livet deres. De skal derfor samarbeide om den felles omsorgen for barn. Dette vil gjøre at den totalt sett blir god og sammenhengende. Å oppnå en felles enighet om en bekymring for et barn kan by på utfordringer dersom de ansatte i barnehagen ikke kan kommunisere med foreldrene. Foreldrene kan lett komme i en forsvarsposisjon for å beskytte seg selv og barnet (Bratterud og Emilsen, 2013). I en barnehage vil det være et stort foreldremangfold. Barn vokser opp både i forholdsvis like og til dels ulike hjemmemiljøer. Variasjoner kan være økonomi, foreldres utdanning, foreldres arbeidstilknytning, foreldres helse, foreldres barndomsminner, foreldres venne- og familierelasjoner m. m (Furu m.fl., 2014). Dette mangfoldet er en

utfordring barnehagelærere står ovenfor i samarbeid med foreldre. For å ha etablert et godt samarbeid med foreldre fra starten av er det viktig for barnehagelærere å utforske foreldrenes oppfattelse av deres barns behov og deres forhold til barnet. Det vil gi et grunnlag for barnehagens overveielser om hva de bør vektlegge i omsorgen for barnet. På grunn av at barn er sårbare og har behov for beskyttelse er det viktig at barnehagelærere bruker sin faglige autoritet. Den har som hensikt å påvirke foreldrenes situasjon direkte, det går en grense for foreldrenes selvbestemmelsesrett. Barnehagelærerne må altså formidle til foreldrene viktigheten av et nært samarbeid for å kunne gi barnet best mulig hjelp i dets utvikling. Man må signalisere viktigheten av å dele gode opplevelser og eventuelle bekymringer om barnet (Killèn, 2012). Grunnlag for et godt samarbeid er å snakke om de tingene som går bra og de tingene som er utfordrende omkring barnet.

2.4.3 Kommunikasjon ved bekymring

Det er mange krav til foreldrerollen i dag. Man kan si at det er en sårbar og idealisert rolle hvor alle kan oppleve å komme til kort. Foreldrerollen kan være en rolle der man er sårbare for kritikk. En oppfatning i samfunnet om at enten er vi gode foreldre, ellers er vi dårlige foreldre, gjør det vanskelig å ta opp problemer som har med foreldrerollen å gjøre. Dette kan også handle om redselen for at man tar feil. Det kan være skremmende å oppleve en bekymring for om foreldre gir for dårlig omsorg. Dersom man er redd for at barn lever under alvorlig omsorgssvikt kan dette utløse negative følelser og fordommer overfor foreldre. Da kan det være utfordrende å formidle bekymringen sin. Men det er vanskelig å se et barn som har det vondt. Noen er redde for hvordan foreldre vil reagere dersom man tar det opp med dem. Man kan være redde for om man takler foreldrenes reaksjon. Og hva om man egentlig tar feil, at det slett ikke var grunn til å bekymre seg for barnets omsorg. I situasjoner der man dras mellom slike problemstillinger kan det noen ganger føles greit å unngå å ta opp bekymringen med foreldrene og heller håpe på at situasjonen forbedrer seg. Killèn mener en slik mangel på åpenhet som oftest vil skape distanse og utrygghet. Opplever man bekymring samarbeider man best med foreldre ved å ta opp bekymringen slik at man gir muligheter for endring og vekst hos barnet. Her er det også viktig å være bevisst egne holdninger. Er holdningen preget av mistanke, kritikk og interesse for å samle bevis, skapes et følelsesmessig grunnlag som gjør kontakten vanskelig. Erstatte man med begrep som bekymring og omsorg for foreldre og barn, blir det et mindre problem (Killèn, 2012, s. 159). Det er en utbredt

oppfatning at det å sette navn på bekymringene overfor foreldrene, vil ødelegge eller forhindre et godt forhold til dem, og at det kan være til at de vil trekke seg tilbake og avvise samarbeid (Killèn, 2012, s. 160). Hvordan man tar opp sin bekymring med foreldre avhenger av hva bekymringen dreier seg om. Det beste grunnlaget for å ta opp en bekymring er dersom man har etablert en norm om åpen utveksling av de erfaringene en har med barna, både de gledelige og bekymringsfulle. Når man formidler en bekymring til foreldre vil de fleste foreldre ha behov for å forsvare seg. De forsvare seg gjerne på måter som kan gjøre det vanskelig for personalet å formidle sin bekymring på en god måte. Reaksjoner man kan forvente er aggresjon, truende atferd, at foreldre bagatelliserer eller benekter problemer eller at foreldre opphavet til problemet til noen andre, enten barnehagen eller øvrig familie/venner (Killèn, 2012, s. 165).

3 Metode

Metodekapittelet er todelt. Først presenteres vitenskapsteori. Det er nyttig å plassere forskningen min i vitenskapelig forankring. Jeg skriver her om forskning på barn og unge, hermeneutikk og fortolkende metode. Andre del i kapittelet omhandler hvordan jeg gjorde undersøkelsen for å finne svar på problemstillingen min. Jeg går da gjennom kvalitativ metode. Jeg skriver om prosessen fra tema ble besluttet og fram til data ble samlet inn og anvendt.

3.1 Vitenskapsteori

3.1.1 Barn og unge i forskning

Norge har fokus på kunnskap om barn og unge. Kunnskap om barns levekår, oppvekstmiljø, problemer og ressurser og kunnskap om hvordan de selv opplever sin tilværelse har fått større legitimitet. Levekår ses på som en sammenheng mellom opplevelse av hva som er lykke og materielle betingelser. Materielle betingelser vil påvirke mulighetene for utvikling, kvalitet ved relasjoner vil påvirke identitetsutvikling, selvutvikling og sosial kompetanse og mulighetene for å påvirke egne og andres livsvilkår. Dimensjonene påvirker den subjektive opplevelsen av lykke og tilfredshet (Backe-Hansen og Frønes, 2012, s. 13). Barn er mer synlige enn tidligere i samfunnsforskning og deres synspunkter blir sett på som legitime og

viktige kilder til kunnskap (Backe-Hansen og Frønes, 2012, s. 20). Undersøkelsen i denne oppgaven fokuserer på barnets levekår gjennom voksne som ivaretar de i det daglige.

3.1.2 Hermeneutikk

Forforståelse

Når man skal studere et fenomen er det viktig å redegjøre for det vitenskapsteoretiske perspektivet fordi det danner utgangspunkt for den forforståelsen forskeren utvikler (Thaagard, 2013). Hermeneutikk handler om forforståelse og å forstå en handling ved å undersøke intensjonene bak (Halvorsen, 2008). Man kan ha en tanke om et fenomen og ved nærmere ettersyn er det et dypere meningsinnhold enn det man først hadde tanke om (Thagaard, 2013). Forforståelsen avgjør om vi finner mening i en tekst eller en handling (Aadland, 2011) I min oppgave har jeg en forforståelse fordi har selv har gått i barnehage, jeg har jobbet i barnehage, mine barn går i barnehage og jeg blir stadig influert av inntrykk omkring barnehagelærere og barnehage gjennom venner, bekjente, arbeidsplass og media. Jeg kommer ikke utenom å ha en forforståelse om barnehagelærere. Videre har jeg en forforståelse fordi jeg har blitt presentert for prosentandelen bekymringsmeldinger fra barnehage til barneverntjeneste over tid. Disse momentene og mange flere er deler til helheten som bidrar til å influere meg og potensielt min forskning.

Dersom jeg bruker forforståelsen min aktivt når jeg går inn i intervjuene og i min tolkning av det informantene sier kan jeg prege oppgaven til at resultatene skal føye seg etter mine tanker om hva jeg kunne komme til å få til svar. Jeg som forsker er ikke en passiv tilskuer til fenomenet jeg undersøker. Mine subjektive verdier virker inn. Allerede fra jeg bestemte meg for tema jeg skulle ta for meg hadde jeg en forforståelse. Når jeg har utformet spørsmål til intervjuguide, under mine intervju, under transkribering, valg av kategorier og tema vil kunne være preget av min forforståelse om fenomenet. Dette innebærer at mitt vitenskapsteoretiske perspektiv kan kritiseres fordi man kan være usikker på min objektivitet når jeg gjennomfører undersøkelsen. Fenomenologi fokuserer på subjektiviteten informantene har til egen opplevelse og erfaring (Thaagard, 2013). Min utfordring blir derfor å være bevisst min forforståelse og søke å strebe etter å få fram mine informanters subjektive opplevelse og erfaring framfor å basere det på min forforståelse.

Den hermeneutiske sirkel

Når oppgaven er å forstå, tolke, finne ut mening og hensikt, er det naturlig å benytte den hermeneutiske sirkel som metode. En hermeneutisk forsker forsøker å leve seg inn i andre menneskers subjektive opplevelser for å gjengi en sak innenfra (Aadland, 2011, s. 188). Med dette menes at man ikke kan behandle informantenes utsagt som om de skulle være tall man kunne sette i kategorier som «harde fakta». Den hermeneutiske sirkel handler om at deler utgjør en helhet. Jeg må søke og forstå hvordan verden ser ut gjennom informantenes øyne knyttet til temaet mitt. Når man fortolker hermeneutisk veksler man mellom å se helheten og å studere enkelte deler. På den måten utvikler man nye forforståelser av hvordan verden og menneskene er (Aadland, 2011). Ved å se på sammenhengen mellom delene og helheten er det nyttig å bruke denne metoden for best mulig å kunne presentere det informantene har sagt slik de har ment det.

3.2 Kvalitativ metode

For best mulig å kunne svare på oppgavens problemstilling om hvilke forhold som bidrar til at barnehagelærere sender bekymringsmeldinger til barnevernet har jeg brukt kvalitativ metode. Kvalitativ metode egner seg best i denne oppgaven fordi skjønnsbaserte og kunnskapsbaserte vurderinger er viktige å få utdypet. Jeg hadde ønske om å få beskrivelser av vurderinger og utfordringer slik at jeg fikk en bred forståelse av hvilke vurderinger som ligger til grunn når barnehagelærere gir bekymringsmeldinger til barnevernet og hvilke utfordringer de opplever i samarbeid. En styrke ved kvalitative intervjuer er at man kan få kunnskap om det man spør om, og også viktige saker man ikke har spurt om. Det som kjennetegner kvalitativ metode er at man samler inn data som har form av tekst, lyd eller bilde (Halvorsen, 2002).

Jeg avholdt muntlige intervjuer med fire barnehagelærere. Disse tok jeg opp på lydopptak. Disse ble gjennomført som besøksintervjuer. Det som kjennetegner besøksintervjuer er at de bygger på en intervjuguide som er utformet med utgangspunkt for det som er problemstillingen for prosjektet. Min intervjuguide inneholdt et par tema jeg var opptatt av å undersøke. Innenfor denne type intervju er man åpne for en viss fleksibilitet. Innsikt fra de første intervjuene fører til at man omformulerer sine spørsmål og underveis kan endre på intervjuguiden (Halvorsen, 2002). Dette var utgangspunktet for gjennomføringen av mine

intervju. Denne formen for intervju anså jeg som viktig for å få utdypende svar framfor å få mange korte svar. Dette er noe jeg ønsket i min undersøkelse nettopp fordi dette er et felt som krever utdyping for å skape forståelse. Jeg snakket med informanter som hadde erfaring med å samarbeide med barnevernet. Dette hadde jeg på forhånd avklart med de ulike styrerne i barnehagene.

3.2.1 Praktisk gjennomføring

Jeg intervjuet fire barnehagelærere i fire ulike barnehager. Intervjuene er anonyme. Svarene vil ikke være gjenkjennbare når jeg diskuterer resultatet fra intervjuene. Oppgaven min var å finne de viktige utsagnene i intervjuene. Intervjuene hadde en varighet på mellom 35 minutter til 1 time pr informant. De ble tatt opp på lydopptak før jeg transkriberte og analyserte data. Dette var en stor prosess i oppgaven. Det ble brukt mye tid på å skrive over alt informantene hadde sagt. Etter transkribering begynte en prosess med å få en forståelse av det de hadde fortalt slik at jeg etterpå kunne skrive om det i oppgaven. Jeg satt med et råmateriale som ga mange fordeler i forhold til å kunne høre om det var noen spørsmål informantene nølte på før de svarte eller spørsmål der de ble opplevd som trygge. Jeg kunne også høre om noe var ledende fra min side. Intervjuene ble avholdt i de ulike barnehagelærernes barnehager. Vi brukte lukkede kontor og var alene hele intervjuet. På forhånd hadde informantene lest informasjonsskriv og intervjuguiden.

3.2.2 Utvalg av informanter

Informantene ble valgt ut av styrere i barnehagene. Det ble tatt kontakt med styrer i barnehagene som forhørte seg i gruppen barnehagelærere om noen hadde erfaring med samarbeid med barnevernet og ønsket å delta i undersøkelsen. Mine fire informanter meldte seg frivillig. De hadde erfaring med samarbeid med barnevernet og et ønske om å delta. Dette kan gi positivt utslag på dybde i informasjon jeg oppnår. Det kan være utfordrende å intervju informant som motvillig deltar i studien på grunn av at motivasjonen de har til å dele kan være lav (Ryen, 2002). Graden av erfaring informantene hadde med kontakt med barnevernet varierte. Alle informantene var kvinner og barnehagelærere. Hensikten med kvalitative intervju har tradisjonelt ikke vært å frambringe statistisk generaliserbar kunnskap (Ryen, 2002). Utvalget mitt er lite og deres informasjon gir dybdeforståelse for temaet mitt. Målet med kvalitative intervju er å oppnå tilgang til handlinger og hendelser som ses som relevante

for undersøkelsens problemstilling (Ryen, 2002). Dette fokuserte jeg på da jeg gjorde mitt utvalg. Jeg ønsket å komme inn på hver av informantenes opplevelser som omhandlet bekymring til barneverntjeneste og opplevd samarbeid. Det viktige er ikke antall intervju, men den informasjonen de gir (Ryen, 2002, s. 85).

3.3.3 Validitet og reliabilitet

Validitet viser til gyldighet av innsamlet data. God intern validitet betyr at man måler det man sier man skal måle og kan dermed trekke gyldige slutninger ut fra datamaterialet (Ryen, 2002, s. 178). Alle informantene mine ble stilt de samme spørsmålene. Det varierte hvor mye informasjon jeg fikk fra hver informant basert på hvor mye erfaring de hadde på området jeg undersøkte. Etter at alle intervjuene var gjennomført opplevde jeg at informantene ga fylldige og relevante svar til undersøkelsen min og jeg hadde nok dybde til å gå videre med undersøkelsen. At informantene er tilfeldig utvalg ser jeg på som en styrke i oppgaven. Jeg hadde ingen kjennskap til informantene på forhånd og alle stilte dermed med samme utgangspunkt til intervjuene. Vi hadde ingen relasjon fra før av som kunne være med på å avgjøre hva informantene valgte å fortelle meg. Det jeg visste var at de alle var barnehagelærere med ulik erfaring med kontakt med barneverntjenesten.

Generalisering handler om påstand om at det som gjelder på ett sted eller én tid, også vil gjelde et annet sted eller en annen tid. Om det er mulig å generalisere på bakgrunn av kvalitativ forskning er vanskelig å si. Forskere som bruker kvalitativ metode beroliger sine lesere med at deres forskning hverken har som ambisjon å være «representativ» eller å generalisere funnene (Nadim, 2015). Nadim (2015) problematiserer at kvalitative forskere generaliserer uten å spesifisere grunnlaget for generaliseringene sine. Generalisering skjer fordi man har et behov for å begrunne verdien av forskningen for å vise relevans. Da jeg har intervjuet fire informanter vil jeg være forsiktig med å generalisere. Jeg ønsker å bidra til en økt forståelse av fenomenet ved å bruke intervjuene supplert med forskning på området og relevant teori.

Validitet formuleres som: “Gyldighet, det vil si hvor relevante dataene er for problemstillingen” (Halvorsen, 2002, s. 211). Her gikk jeg flere runder før intervjuene ble

avholdt. Jeg hadde tett samarbeid med min veileder i utformingen av intervjuguiden. Dette for å best mulig sørge for at jeg målte det jeg sa jeg skulle måle. Videre i kvalitetssikringen min avholdt jeg to test-intervju med to barnehagelærere for å vurdere hvor relevante svar spørsmålene mine ville kunne gi i forhold til problemstillingen min. Jeg ville også se hva slags respons jeg fikk på spørsmålene og hvor lenge intervjuene varte. Etter test-intervjuene gikk jeg en runde til for å forbedre spørsmålene før jeg anså meg som klar for å avholde intervju med informantene. Spørsmålene ble utformet slik at de skulle svare på problemstillingen og avdekke hvilke vurderinger som ligger til grunn når barnehagelærere sender bekymringsmelding til barneverntjenesten og utfordringer de møter på i samarbeid. Det var videre viktig at jeg forholdt meg til dataene jeg hadde samlet inn og jeg fokuserte på å legge bort egne erfaringer. Reliabilitet handler om pålitelighet i datainnsamlingen. God reliabilitet er at neste som gjør samme undersøkelse får samme resultat. Dersom man finner samme tendenser også i en annen studie styrkes tiltroen til at funnene er sanne (Ryen, 2002).

3.3.4 Forskningsetikk

Forskningsetikk er en handlingsregel for forskning som er i overensstemmelse med grunnleggende verdier og normer, etiske prinsipper (Halvorsen, 2002). Det er i innsamlingen av data viktig at den etiske refleksjonen ligger til grunn for det man skriver.

I denne undersøkelsen informerte jeg informantene om hva jeg oppgaven handlet om på forhånd av intervjuene. Informantene stilte frivillig opp til intervju. De ble spurt om de ønsket å delta en måned i forkant av intervjuet. De ble informert om at de når som helst kunne trekke seg. Informantene kan lese oppgaven i ettertid. Svarene vil ikke kunne knyttes til spesifikke personer. Informantene skal likevel kunne gjenkjenne svarene jeg har presentert i oppgaven. Det vil ikke fremkomme hvem som har svart hva (Halvorsen, 2002). Jeg søkte godkjenning hos Norsk Senter for Dataforskning (NSD) før jeg gjennomførte intervjuene. Kvalitetskrav NSD har til forskning er blant annet informert samtykke. Dette innebærer at informantene skal være informert om hva prosjektet handler om og ha rett til å trekke seg fra prosjektet dersom de senere måtte ønske det (Ryen, 2002, s. 83). Informantene mine mottok informasjonsskriv der oppgaven ble presentert og deres anonymitet og samtykke ble beskrevet. Informasjonsskrivet er vedlagt oppgavens slutt. De mottok informasjonsskrivet pr epost to uker før intervju ble gjennomført. På den måten hadde de god tid til å bestemme seg

dersom de skulle ønske å trekke seg fra studiet. Anonymitet handler om at forskningsdeltakerne skal beskyttes som kilder (Nilssen, 2012). Det skal ikke framkomme gjennom oppgaven hvem som har svar hva og det skal ikke kunne spores tilbake til den enkelte informant.

3.3.5 Transkribering og koding

Da jeg hadde gjennomført alle intervjuene mine hadde jeg mange timer med opptak å gå gjennom. Jeg måtte begynne å omgjøre disse intervjuene til tekst. For å gjøre dette satt jeg meg ned med ett opptak om gangen og spilte av intervjuene litt og litt. Mens jeg gjorde dette måtte jeg være bevisst rollen jeg hadde hatt i intervjuet. Forskeren ser verden gjennom de begrepene språket hennes har til rådighet. Personlige erfaringer påvirker hvordan vi ser verden og hvilke verdier vi bekjenner oss til på samme måte som de påvirker våre erfaringer (Nilssen, 2012). Da jeg skrev intervjuene om til tekst vil det derfor ikke kunne være en helt nøyaktig gjengivelse av intervjuene. Jeg ville også miste tonefall, mimikk og gester ved å gjøre handlinger og kommunikasjon om til tekst (Nilssen, 2012). En viktig faktor ved å gjøre transkriberingene selv var at jeg underveis kodet data jeg hadde samlet inn. Jeg kunne høre ord og setninger som gikk igjen. Dette kunne være i ett enkelt intervju eller ting jeg hørte gjentok seg når jeg hørte gjennom alle. Jeg ble også godt kjent med mitt eget materiale når jeg skulle jobbe videre med data jeg hadde samlet inn. Å transkribere er tidkrevende, det sies at en time med opptak tar fire til seks timer å transkribere (Nilssen, 2012). Underveis mens jeg transkriberte noterte jeg meg tema eller ord jeg la merke til ble nevnt ofte. Da jeg hadde transkribert intervjuene gikk jeg videre i prosessen og startet en åpen koding av mitt datamateriale. Steget videre besto i å finne sammenhenger mellom noen få kategorier som var relevante for min undersøkelse. Åpen koding innebærer å møte datamaterialet med et åpent sinn, en åpen holdning til hva datamaterialet forteller deg. Jeg identifiserte, kodet, klassifiserte og satte navn på de viktigste mønstrene i materialet (Nilssen, 2012).

3.3.6 Analyse av kvalitativt intervju

Analyse av data går ut på å kategorisere innsamlet informasjon med sikte på å beskrive hva en har funnet (Halvorsen, 2002). Målet med analysen vil være at forskeren skal benytte de innsamlede dataene til å belyse problemstillingen sin. Min analysestrategi spant ut av begrepet «abduksjon». Dette innebærer at jeg gikk ut fra empiri, men brukte deler av teori

som et utgangspunkt for studien. Å generere eller teste hypoteser refererer til hensikten med forskning og til hvor i forskningsprosessen man befinner seg. (Nilssen, 2012, s. 20). Da jeg valgte en abduktiv tilnærming til oppgaven innebar dette at jeg kjente til et fenomen og ønsket å se om informantene sine opplevelser samsvarte med teori og tidligere forskning gjort på området. Den sammenheng en handling inngår må med i beskrivelsen av den om man skal forklare hva den betyr. Dette beskrives som «tykke» beskrivelser og man har en tanke om at skal man forstå en handling må man kjenne til sammenhengen handlingen inngår i. Tykke beskrivelser forklarer kontekst og praksisen som beskrives av informantene (Geertz, 1973). En ting er de tanker informantene har omkring temaet. For best mulig kunne forstå hvorfor de gjør seg de tankene de gjør er det nyttig med en kunnskap om det de beskriver.

Kvalitative data foreligger i form av ustrukturert informasjon. Siden jeg hadde tatt opp intervjuene på bånd måtte disse skrives ut før de kunne analyseres. Jeg benyttet meg så av en helhetsanalyse. Helhetsanalyse kan oppnås ved at man ved gjennomlesing av intervjuene forsøker å danne seg et allment inntrykk, og deretter velger ut situasjoner eller sitater som illustrerer hovedinntrykkene (Halvorsen, 2002). utfordringer i analyse kan være at de som blir intervjuet må nå fram med sin virkelighetsoppfatning. Informantene skal kjenne seg igjen når de leser oppgaven i ettertid, selv om den er anonymisert. En feilkilde i analyse av kvalitativt intervju kan være at informasjonen som innhentes kan være påvirket av forskerens tilstedeværelse. På den måten kan man trekke feilaktige konklusjoner. På grunn av at jeg tok opp intervjuene på bånd hadde jeg mulighet til å høre min egen stemme og hvordan jeg stilte spørsmålene. Jeg forsøkte under intervjuene å være bevisst i måten jeg stilte spørsmålene på. Jeg forsøkte å stille spørsmålene på en nøytral måte slik at det ikke skulle høres ut som at jeg lette etter et spesifikk svar. At ikke informantene mine skulle ha en opplevelse av at de enten svarte riktig eller galt. Dette synes jeg gjennomgående i intervjuene at jeg mestret da jeg hørte på båndene i ettertid. Andre feilkilder kan være å ha forforståelse med seg inn i intervju, eller at man legger fram spørsmål på en slik måte at man understøtter sin egen mening i intervjuet (Halvorsen, 2002).

I intervjuguiden hadde jeg varierte spørsmål for at jeg skulle få åpne svar fra mine informanter. Når jeg kodet mitt materiale kunne jeg se at jeg hadde fyldige svar på de fire hovedkategoriene. Det var tydelig at spørsmålene jeg stilte var noe barnehagelærerne kjente

seg igjen i og ga fyldige svar på. Basert på den informasjonen jeg fikk under intervjuene trakk jeg ut kategoriene jeg valgte å fokusere på i teorien. Dette dannet grunnlaget for teorien jeg valgte å fokusere på. I og med at jeg intervjuet barnehagelærere som innehar kompetanse innenfor fagfeltet var dette en kategori som naturlig å ha med. Man får ikke utøve rollen som barnehagelærer uten barnehagelærerutdanning i bunn. Det var derfor viktig å høre hvordan de selv vurderte egen kompetanse og kunnskap i form av forventninger til egen rolle. Fordi jeg hadde interesse for hvilke forhold barnehagelærere vurderer når de gir bekymringsmeldinger til barneverntjenesten ble bekymring og omsorgssvikt et tema. Det ligger i ordet «bekymringsmelding» at det foreligger en bekymring. Når man videre ser på barnehagelærers mandat er det i deres arbeidsbeskrivelse å vurdere omsorgssvikt (barnehageloven, 2005). Derfor var det nyttig å se hva teorien sier om omsorgssvikt og bekymring opp mot hva mine informanter sier om det samme. For å belyse samarbeid barnehagelærere opplever mellom barnehage og barneverntjeneste samt foreldresamarbeid omhandlet spørsmål også disse tema. Teori ble derfor omhandlende tema om samarbeid.

Temaet jeg har valgt er et tema jeg synes er spennende. Jeg har jobbet noen år i barnehage selv. På denne måten har jeg en forforståelse. Jeg har ikke selv jobbet i barnehage som barnehagelærer. Jeg har vært assistent og har derfor hatt et ulikt faglig ståsted enn barnehagelærerne jeg intervjuet. Som assistent har jeg ikke erfart samarbeid med barneverntjenesten og heller ikke vært med på å vurdere bekymring for barn. Forforståelsen min bidro likevel til at jeg hadde en tanke om hva slags type svar jeg kunne få. Dette basert på egen erfaring i en hektisk barnehagehverdag. I etterkant av intervjuene vil jeg si at jeg både fikk informasjon jeg trodde jeg kunne komme til å få og også annen informasjon jeg ikke forutså. På grunn av forforståelsen min bestrebet jeg meg på å ikke ytre egne meninger underveis i intervjuene. Dersom jeg stilte oppfølgingsspørsmål utenom de spørsmålene jeg hadde på forhånd var ikke dette for å forsøke å få fram det *jeg* lette etter. Da spurte jeg ytterligere spørsmål fordi det hørtes ut som om de hadde mer å fortelle eller for å få de til å utdype noe de selv kom inn på.

4 Presentasjon av empiri

Informantene var fire kvinner i ulike barnehager i samme by. Alle var utdannet barnehagelærere. De hadde erfaring med samarbeid med barneverntjenesten på ett eller annet tidspunkt gjennom sitt arbeid i barnehage. Informantene hadde jobbet mellom 3-15 år i barnehage. Beskrivelsene fra informantene var utfyllende og gjenkjennbar gjennom teori og tidligere forskning. De representerte barnehagelærere på en god måte ved å ha mye erfaring og utfyllende beskrivelser. Jeg anså det derfor å være tilstrekkelig med data da dette var sammenfallende med det teorien og tidligere forskning påpekte.

Intervjuene ble delt inn i fire ulike tema. Det ble gjort ved gjennomgang av datamaterialet. Det ble synlig hvilke tema som bidro til å til å belyse problemstillingen godt. Jeg valgte de fordi det var tema jeg fikk mye informasjon om gjennom intervjuene og som gikk igjen i teorien.

- Barnehagelæreres vurdering av egen kompetanse
- Saker der man er bekymret for om barn lever under omsorgssvikt
- Tverrfaglig samarbeid mellom barnevern og barnehage
- Foreldresamarbeid

4.1 Barnehagelæreres vurdering av egen kompetanse

Jeg valgte å spørre barnehagelærerne om deres syn på egen kunnskap og kompetanse og erfaring. Jeg ville se om det var en sammenheng mellom syn på egen kompetanse, erfaringer og vurdering av barns omsorgssituasjon. Dette ville kunne si meg noe om dette er noe de hadde med i vurdering når de vurderer å melde fra om bekymring til barneverntjenesten.

4.1.1 Faglig trygghet

På spørsmål om egen faglig kompetanse og kunnskap forteller flere av informantene at de i hovedsak bruker utviklingspsykologi og pedagogikk som fagområder i sin vurdering av omsorgssvikt. Dette er områder barnehagelærerutdanningen tar for seg. De forteller at kunnskap om omsorgssvikt ut over det de har lært under utdanning i stor grad baserer seg på erfaring eller egeninteresse. To av informantene synes de får nyttig faglig påfyll på kurs. Det

går igjen at informantene sier de synes de lærer for lite om omsorgssvikt under utdanningen. De opplever vurderingen av graden av omsorgssvikt som en stor utfordring. En informant sier: *«Ofte er man veldig usikker på når skal man melde.»* Dette er gjennomgående i intervjuene. Informantene forteller om våte bleier om morgenen, vanskelig kommunikasjon med foreldre, barn som endrer atferd, generell manglende oppfølging fra foreldre, mangel på matpakke som faktorer de legger til grunn for vurderingen av omsorgssvikt. De synes det er vanskelig å vite når de er bekymret nok til at man kan melde til barneverntjenesten. Dette sier de oppleves som en barriere mot å melde på tross av at meldeplikten ligger til grunn for vurderingen.

Meldeplikten til barneverntjenesten er noe alle informantene sier ligger til grunn for vurdering av barns omsorgssituasjon. En informant sier at hun synes det er greit å ha den i bakhånd for å vise foreldrene at man er pliktig å melde, at det er en del av arbeidsinstruksen. En annen informant sier at hun synes kursing innenfor meldeplikt har blitt hyppigere de siste to årene. *«Paragrafen er ikke noe vi har hatt oppe og pratet direkte om. Vi snakker mer overordnet om meldeplikten, men egentlig vet jeg ikke helt hva den innebærer.»* En informant sier hun vet at hun kan lese om det i en perm på kontoret, men har ikke erfaring med å bruke selve paragrafen i arbeidet annet enn at hun alltid har den med seg i vurderingene sine omkring omsorgssvikt. Samtlige av informantene sier at de synes tydelige tegn på vold eller seksuelle overgrep er lettere å melde videre til barnevernet enn mer diffuse tegn. Av diffuse tegn nevnes våte bleier over tid, manglende matpakke, manglende generell oppfølging, våte eller skitne klær, man stiller spørsmålstegn til samspeillet mellom foreldre og barn eller utsagn fra barn som gjør at man undrer seg hva de mente. I disse sakene der tegnene er mer diffuse sier informantene at det kan være vanskelig å vite når det er nok til å melde.

4.1.2 Bruker egen erfaring

Er det alvorlig nok? Overreagerer jeg? Dette er spørsmål informantene løfter fram. Videre problematiserer de at man kan ha ulikt syn på samme sak innad i personalgruppen. Her kan man se at noen ikke vil la det være til hinder for å melde at noen er uenige i deres vurdering. Andre synes det vil være for vanskelig å stå alene om ansvaret for vurderingen og dette kan stoppe en eventuell melding om bekymring til barnevernet. To av informantene sier at de synes det blir personlig å melde fra om bekymring til barnevernet. De sier at de er redde for at

meldingen deres skal føre til at de som privatpersoner kan få konsekvenser i etterkant av meldingen.

«Det er jo jeg som, selv om det er barnehagen som melder så er det jo jeg som person og pedagogisk leder sammen med styrer skriver under på meldingen, mitt navn står jo der. Og man har jo hørt historier om folk i barnehagen som har meldt som har fått foreldre troppet opp hjemme hos de på døren. Foreldre som har ville hevne seg og meldt tilbake den type ting. Jeg tenker det kan være en sperre for at man melder, det blir for personlig. Man er rett og slett redd for konsekvensene for seg selv. Og særlig hvis man har familie eller egne barn.»

Det kan virke å være en avveining på hvor personlig det blir å eventuelt sende en bekymringsmelding til barnevernet ifølge denne informanten:

«Man veier det litt, okei, hvor ille blir dette å gå ut over meg og min familie opp mot hvor ille har dette barnet det? Jeg vet ikke. Det er jo noe man er redd for.»

4.1.3 Ferdigheter og rutiner

Det framkommer av intervjuene at det er være vanskelig å alene skulle vurdere om en sak er så alvorlig at det bør gis bekymringsmelding til barnevernet. To av informantene forteller om et ressursteam på deres arbeidsplass som skal hjelpe å vurdere i saker der man er usikker på om et barn har god nok omsorg.

«Han hadde oppstart fra høsten og så var jeg bekymret, det utviklet seg mer og mer. Og så etter jul så tok vi kontakt gjennom ressursteam og meldte sak inn til lokalt ressursteam. Så ble det tatt videre til et utvidet ressursteam der saken ble diskutert og i dette teamet satt barnevernet. Og da fikk jeg gehør for mine bekymringer og så satte barnevernet i gang tiltak ut ifra det møtet. Så det var veldig fint.»

En annen informant sier at man på arbeidsplassen er pliktig å melde til det lokale ressursteamet bestående av noen av barnehagens ansatte på huset hvis man opplever bekymring for et barns omsorgssituasjon. Man skal ikke gå alene med bekymringer og tanker. Da er man flere sammen som kan vurdere om barnevernet skal kontaktes. Ansvar ligger ikke alene på pedagogisk leder eller førskolelærer. De barnehagelærerne jeg intervjuet som arbeider i barnehager som ikke har lokale ressursteam har ikke tilsvarende tanker om

prosedyre ved melding av bekymring. En informant forteller at hun mener det blir individuelt hva som blir meldt ut fra hvem som opplever bekymringen. Hun sier at hun alene kunne ringt barnevernet ved bekymring. Hun mener andre på arbeidsplassen hennes ikke ville våget å gjøre dette uten støtte fra fagleder eller andre kollegaer. En informant forteller at hun opplevde det som vanskeligst å kontakte barnevernet den første gangen hun gjorde det. Da fikk hun en opplevelse av å bli hørt og det gjorde at det ble lettere å ta kontakt neste gang hun hadde en annen problematikk hun ønsket å gå videre med til barnevernet.

I barnehagen jobber det ikke bare barnehagelærere. Dette sier en informant kan være utfordrende med tanke på hva som meldes av bekymring. Hun tror mange barneveiledere kan være lite opplyst om hvordan de skal gå fram i saker der de opplever bekymring. Hun sier at en bekymring oftere blir satt på dagsorden av en barnehagelærer enn av en barneveileder. Dette mener hun kan komme av kompetanse og erfaring på området. Også det å være trygg på seg selv i arbeidet gjør at man lettere vil kunne fortelle om bekymring man opplever for et barn, sier hun.

4.2 Saker der man er bekymret for om barn lever under omsorgssvikt

Da jeg intervjuet barnehagelærerne omkring temaet omsorgssvikt kom begrepet «magefølelse» opp i samtlige intervju. Kort om funn for å se hvilken «rolle» de vurderte at magesfølelsen hadde i forhold til å melde fra om bekymring til barneverntjenesten.

4.2.1 Magefølelse i vurdering av omsorgssvikt

Alle informantene nevnte ordet «magefølelse» som et ledd i vurdering av omsorgssvikt. Det virker å være noe som opptar de. Hvor mye tyngde informantene gir magesfølelsen i vurdering om det bør gis bekymringsmelding til barnevernet virker å variere. Informantene forteller om «magefølelsen» som noe som er vanskelig å sette fingeren på eller forklare.

«Magefølelsen er vanskelig å kjenne på egentlig. I noen saker kan den være kjempesterk, mens i andre er den der ikke men du klarer ikke sette ord på hva det er.»

En informant sier hun mener hver og en har et personlig ansvar for å ta ting videre dersom de går rundt med en dårlig magefølelse angående omsorgssituasjonen til et barn. Hun sier at vurderingen er sammensatt mellom det man lærer faglig på barnehagelærerstudiet om pedagogikk og utviklingspsykologi kombinert med hva magefølelsen sier. En annen informant sier hun mener du må ha mer å gå på enn en dårlig magefølelse for å ringe barnevernet med bekymring. *«Det er ingen vits å ringe barnevernet bare for å ringe dit eller du har en dårlig magefølelse. Du må ha mer å komme med.»*

4.2.2 Drøfte magefølelse med kollegaer

Når man har en «dårlig magefølelse» angående omsorgssituasjonen til et barn bruker flere av informantene sine kollegaer for å drøfte saken videre.

«Da tenker jeg det er lurt at man selv setter seg ned og reflekterer litt og lager seg noen tanker på papir og så rådfører seg. Hvis det var meg, kanskje med sjefen eller lederteam, forklare de situasjonen sånn og sånn og at jeg har en kjempedårlig magefølelse på det, kan dere hjelpe meg?»

Hva kollegaer vurderer omkring en sak der en barnehagelærer opplever en dårlig magefølelse virker å ha stor innvirkning på om saken går videre til barnevernet eller om den forblir i barnehagen. En informant sier at man ved å få et utvidet syn fra kollegaer kan se at man selv har overreagert. En annen sier at det er vanskelig å gå videre med en sak dersom man er alene på arbeidsplassen om å føle på bekymringen. Hun forteller at det da kan stoppe opp fordi man blir usikker på om man har laget en sak ut av noe som ikke egentlig er der.

4.3 Tverrfaglig samarbeid mellom barnevern og barnehage

Når man melder fra om bekymring angående et barn fra barnehage til barnevern vil det oppstå et samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten. Jeg valgte derfor å spørre litt hva slags kunnskap barnehagelærerne hadde om barnevernet som instans og hvilke erfaringer og forventninger de hadde til samarbeid.

4.3.1 Ufarliggjøring av barnevernet- barnehagelæreres syn på barnevernet

Alle informantene nevnte «ufarliggjøring av barnevernet» uoppfordret på ett tidspunkt i løpet av intervjuene. Jeg synes det er hensiktsmessig å se på hva informantene legger vekt på når de sier dette. Dette for å se om det kan være en medvirkende faktor i barnehagelæreres vurdering om å gi bekymringsmelding til barnevernet og opplevd samarbeid med barneverntjenesten. En informant sier det i sammenheng med å integrere barnevernet i barnehagelærerutdanningen:

«Barnevernet er litt fremmed og skummelt og man kan ofte kjenne på at det er et veldig stort steg å skulle ta å melde noe til barnevernet. Kanskje det burde vært tatt inn i utdannelsen og blitt ufarliggjort og kanskje man burde lagt opp til et samarbeid mellom for eksempel barnehagelærerutdanningen og barnevernspedagogutdanning.»

En annen informant forteller at dersom barnevernet ble ufarliggjort ville det være lettere å ta en telefon til barnevernet. Hun sier at slik det er i dag ringer du ikke barnevernet med mindre det er svært alvorlig. En slik ufarliggjøring av barnevernet sier hun kan gjøres ved at barnehagelærerne lærer mer om saksgangen, en slags smørbrøddliste som forteller hvordan ting foregår. Hun etterspør hva som skjer og hvem som har ansvar i en situasjon der barnevernet er koblet inn. En annen informant sier at hun kunne tenke seg at dersom man hadde mer generell informasjon om barnevernet ville dette bidra til å ufarliggjøre barnevernet. Ufarliggjøring av barnevernet kan skje ved at barnevernet «framsnakkes» på den måten at det er et sted man kan søke hjelp og ikke at de skal ta fra foreldre barna deres, sier en informant. Hun foreslår at barnevernet kan være synlig på foreldremøter i barnehager der de vil nå ut til både foreldre og ansatte i barnehagen. På denne måten mener hun terskelen vil bli lavere for å kontakte barnevernet. Da kan man se at barnevernet ikke er så farlig som man har trodd.

4.3.2 Informasjon om barnevernet

Flere av informantene forteller at de ønsker tema som omsorgssvikt vektlagt i barnehagelærerutdanningen. En informant sier at samarbeid med barnevernet bør være i fokus allerede i barnehagelærerutdanningen. Dette ville for henne gjort at steget du tar når du melder til barnevernet ikke ville være like stort som hun opplever det er i dag. En annen informant forteller at den informasjonen hun har om barnevernet har hun fått på eget initiativ. Det kan altså virke som at hun har opplevd et større behov for informasjon om barnevernet enn hun er gitt gjennom utdanningen og arbeidsplassen. Dette sier hun om det:

«Informasjon om barnevernet er ikke noe jeg opplever jeg har fått gjennom utdanningen eller gjennom arbeidsplassen. Det jeg vet om barnevernet er mer informasjon som jeg har oppsøkt selv når jeg har hatt tilfeller der jeg har vært bekymret for barn. Det har gått mest på egen motivasjon. Så jeg vet ikke så mye om barnevernet som instans og hvordan barnevernet er organisert.»

Alle informantene sier at de har kjennskap til barnevernet. En informant sier at hun vet det finnes et telefonnummer til barneverntjenesten hun kan benytte seg av. Hun har ikke gjort det. Hun har ingen informasjon om hva som skjer etter en melding sendes til barneverntjenesten. En informant sier at hun kunne tenke seg å ha de mer tilgjengelige enn hun synes de er i dag. Av forslag sier hun at barnevernet kunne vært en mer naturlig del av barnehagehverdagen ved at de var på besøk en gang i blant.

4.3.3 Hvordan samarbeidet oppleves

Den generelle oppfatningen jeg har etter å ha holdt intervjuene er at barnehagelærerne føler seg tatt på alvor av barnevernet når de har vært involvert i saker der det har vært gitt bekymringsmelding til barnevernet. *«Jeg har inntrykk av at jeg ble forstått, jeg ble tatt alvorlig, ja, det har jeg inntrykk av.»* En annen sier om samarbeidet: *«Det gikk veldig bra. De tok tak i det med en gang. De så vår bekymring og var enig, og så fant de en løsning med en gang, som de tok videre med foreldrene.»* Samme informant forteller at idet barnevernet var involvert ble barnehagens samarbeid med foreldrene vanskelig, hun forteller at hun opplevde det som at foreldrene «trakk ned rullegardinen» for de ansatte i barnehagen. Hun opplevde likevel at barnets omsorgssituasjon ble bedre etter at barnevernet ble involvert.

En annen informant forteller at hun opplevde faglig støtte fra barnevernet overfor foreldre i en sak der barnehagen ga bekymringsmelding til barneverntjenesten. Den samme informanten sier at hun opplevde barnevernet som tydelige på oppgavefordeling i sakens gang:

«De saksbehandlerne jeg har møtt har vært veldig profesjonelle og veldig tydelige og forklart hvordan ting fungerer og de har vært tydelige også på hva, når vi har sendt inn bekymringsmelding, og da har de vært veldig tydelige på hva de vil at vi skal se videre etter og hva de ønsker informasjon om fra oss. Barnevernet i møte sammen med foreldrene var også veldig tydelige i forhold til foreldrene som da var veldig sinte på

oss, naturlig nok, på at her har barnehagen hatt en meldeplikt og de har vært nødt til å gjøre det. Det kjente jeg var veldig okei.»

En informant sier om samarbeidet med barnevernet og faglig tydelighet:

«Jeg synes det var veldig okei samarbeid med barnevernet. Jeg tenkte litt da vi meldte så tok de fatt i det veldig raskt, og da tenkte jeg at kanskje det var fordi det kom fra en barnehage. For jeg vet jo at de har lang ventetid. Men jeg synes det gikk veldig raskt. Og det var veldig bra egentlig, de var veldig tydelige på hvordan ting var og hvordan saksgangen skulle være da»

Det synes å gå igjen i svarene fra informantene at de opplever samarbeidet med barnevernet som godt. Likevel signaliserer de et ønske om et samarbeid ut over når det gis bekymringsmelding fra barnehagen. To av informantene sier at det ikke eksisterer et samarbeid med mindre barnehagen tar kontakt ved en eventuell bekymring. De forteller at dersom barnehagen spør om hjelp fra barnevernet vil de få det.

«Men kanskje også at det kunne vært et fora der man kunne snakket om ting. At det ikke var en enveiskommunikasjon fra barnehagen, at man sammen kunne satt seg ned å snakket om hva som var vanskelig.»

En informant mener barnevernet må komme med på banen for å unngå redselspropagandaen hun opplever eksisterer rundt barnevernet som tjeneste. Hun opplever samarbeidet med barnevernet å være til beste for barnet. Likevel mener hun barna, foreldrene og de som jobber med barna i barnehagen er redde. Dette er noe hun ønsker barnevernet kan hjelpe til med.

Fra informantene framgår det at barnehagelærerne opplever samarbeidet med barnevernet som ryddig. De sier at barnevernet raskt har kommet på banen både i saker der det har vært meldt og i saker der de har ringt for å vurdere en sak med barnevernet. Flere av informantene uttrykker at barneverntjenesten var tydelige i rollefordeling og saksgangen videre. De uttrykker at de opplevde at barneverntjenesten tok de alvorlig da de meldte bekymring. En informant forteller om et standardskjema hun har blitt bedt om å fylle ut. Hun er usikker på hva som skjedde videre med dette da hun hadde fylt det ut. Hun etterspør også hva som skal gjøres dersom man ikke har nok dokumentasjon til at det opprettes sak.

«Jeg vet egentlig ikke om når man har fylt det ut, blir saken død? Har de fått det de trenger? Jeg vet ikke. I utgangspunktet når man har meldt en sak og den er død er den jo død og det er fint og flott. Men hvis den legges død fordi man ikke har nok bevis så tenker jeg at hva gjør at man ikke har det, kan man ikke gjøre større research da? Nei, man får vel kanskje en dag et bedre forhold til de? Men sånn personlig tror jeg at de gjør jobben sin og samarbeider og gjør det til partens beste uansett og gjør det de må for at ting skal fungere.»

Informantene forteller om en nødvendighet og et behov for tverrfaglig samarbeid mellom barnehage og barnevern. *«Tverrfaglig samarbeid tror jeg er nødvendig for å hjelpe både barn og foreldre og ikke minst oss selv. Både når man står i saken og ellers også.»*

4.4 Foreldresamarbeid

Foreldresamarbeid er en stor del av barnehagehverdagen. Dette er beskrevet i formålet med barnehageloven. Jeg ønsket å få et bredere bilde av hvordan barnehagelærerne ser på foreldresamarbeidet i saker der de vurderer omsorgssvikt for å se hvilke faktorer barnehagelærerne vurderte for og imot for å ta kontakt med barnevernet.

4.4.1 Samarbeid med foreldre

Barnehagelærerne trekker hyppig fram barnas foreldre i sine svar. Det blir synlig at foreldre er et forhold som vurderes i saker der barnehagelærere vurderer å gi melding til barnevernet. Flere av informantene forteller om et utfordrende samarbeid med foreldrene i saker der barnehagen har vurdert eller meldt sak til barnevernet. En informant forteller om utfordringene man står i når man skal opprettholde en relasjon til foreldre samtidig som man må melde til barnevernet om sin bekymring:

«Foreldrene blir ofte veldig sint på barnehagen når de melder og er ikke så interesserte i å høre på oss. Vi som jobber i barnehage møter jo foreldrene fem dager i uken og gjerne over flere år, vi knytter ofte en veldig sterk relasjon til de. Sånn at jeg forstår at foreldrene opplever det som et enormt tillitsbrudd.»

En annen informant sier at det i barnehagelærerutdanningen er stort fokus på foreldresamarbeid og det å bruke foreldrene som en ressurs. Hun forteller at hun synes det er

vanskelig å samarbeide til barnets beste dersom man melder til barnevernet og ødelegger samarbeidet man har med foreldrene. Bekymringen hennes er at barnet da vil få det vanskelig både på hjemmebane og i barnehagen. En annen informant snakker om at hun er redd at foreldrene skal ta barnet ut av barnehagen dersom barnehagen gir bekymringsmelding til barnevernet. Her også problematiseres bekymringen for barnets situasjon:

«Jeg har opplevd det som veldig veldig vanskelig med noen foreldre som bare satte opp en vegg og viste «du er ikke her» altså lukket opp døren og slapp ungen inn i barnehagen, altså det var ingen kommunikasjon. Det er jo kjempevanskelig for et barn som du tenker har det vanskelig fra før.»

4.4.2 Usikkerhet til egen rolle overfor foreldre

Når det kommer til hva barnehagelærerne sier om foreldresamarbeid i intervjuene er det at de er redde for hva som vil skje med barnet og barnehagens samarbeid med foreldrene dersom de gir bekymringsmelding til barnevernet. Usikkerheten til egen rolle kan virke å være en av faktorene barnehagelærerne vurderer når de vurderer en bekymringssak.

«Hvordan skal du samtale med foreldrene? Når skal du stoppe, når skal du ikke? Når skal de involveres, når ikke? Det er mange ting som må på plass. På en måte en smørbrøddliste.»

Frykten for å ødelegge foreldresamarbeidet ved å melde bekymring til barnevernet virker å være tilstede. En informant forteller om en sak der de opplevde å være bekymret over noen måneder for et barn. Hun sier at foreldrene var sensitive og nervøse, og at barnehagen derfor valgte å gå forsiktig fram. De vinklet saken overfor foreldrene på den måten at de sa at barnehagen trengte hjelp til å forstå barnet. De nevnte barnevernet som en instans de muligens ville kontakte. De valgte også å nevne BUP og PPT som mulige instanser selv om det egentlig ikke var aktuelt. Her forteller informanten om at man opplever en bekymring for et barns omsorgssituasjon som fører til at man ønsker å melde til barnevernet samtidig som man er redd for å ødelegge samarbeidet og relasjonen til foreldre. Hun forteller at denne framgangsmåten var god for det videre samarbeidet de nå har med foreldrene. Videre forteller en informant at hun synes det kan være utfordrende å vite hva slags rolle hun har i forhold til sakens gang og videre samarbeid med foreldre etter barnevernet er koblet inn. Hun sier at de ikke alltid informeres om tiltakene barneverntjenesten setter i gang. Det er også uklarerheter

dersom en melding henlegges og barnevernet ikke lengre er i bildet. «*For da står vi jo der og skal forsvare for foreldrene at vi tok feil. Og så skal vi samarbeide videre. Det er vanskelig.*» En annen informant forteller at hun synes samarbeidet er vanskelig når foreldrene føler seg sviktet av de som jobber i barnehagen.

5 Diskusjon

Til nå i oppgaven har problemstillingen blitt belyst ved å gjøre rede for relevant teori. Det har også vært presentert hvordan framgangsmåten har vært for å gjennomføre intervjuene. Funnene som ble gjort i de fire intervjuene med barnehagelærere har framkommet i presentasjon av empiri. I dette kapittelet brukes teorien satt opp mot hva slags momenter som går igjen i det barnehagelærerne har fortalt. Dette diskuteres for å se hvilke vurderinger som ligger til grunn og bidrar til at barnehagelærere gir bekymringsmeldinger til barneverntjenesten og utfordringer i samarbeid.

Det er 13 % av bekymringsmeldingene på barn fra 1-5 år til barneverntjenesten som kommer fra barnehager. På grunn av at barnehagelærere og det øvrige personalet i barnehagen møter barna og deres omsorgspersoner på daglig basis står de i en helt spesiell posisjon i forhold til å vurdere barnas omsorg. Tidligere ble oppgaven delt i fire hovedtema og dette er noe som vil gå igjen i drøftingen også. Dette for å på best mulig måte se hva teori og praksis sier om hva som bidrar til at barnehagelærere tar skrittet fra å oppleve å være bekymret og til å gi melding til barneverntjenesten og synliggjøre utfordringer i samarbeid. At informantene løfter fram at barnevernet er fremmed og skummelt og at det er et stort steg å melde til barnevernet viser at det vil være utfordringer i samarbeidet.

5.1 Kompetanse og kunnskap

Barnehagelærerutdanningen er en treårig bachelorgrad på Universitet eller høyskole. Studiet er tar for seg mange områder. Etter endt utdanning er man sertifisert til å forvalte kunnskap på et område. Barnehagelæreres kompetanse er i stadig utvikling også etter at man er ferdig med utdanningen. De vil møte svært ulike foreldre og barn. De vil oppleve vanskelige dilemma så vel som gode erfaringer. Kompetansen barnehagelærere innehar er viktig for at barnehagen

skal være et godt sted for små barn. Dette går igjen i teorien og framgår av rammeplanen barnehagen forholder seg til. Vi finner det også i barnevernloven, barnehageloven og barnekonvensjonen. Klientorienterte profesjoner må anvende kunnskap fra mange felter. Skau sin teori om profesjonell kunnskap sier at teoretisk kunnskap kun er en av komponentene som bidrar til en helhet. Barnehagelærerne må være bevisste sin rolle og sitt fag for å best mulig kunne hjelpe et barn som lever med for dårlig omsorg.

5.1.1 Kunnskap og erfaring

Barnehagelærerne oppgir at pedagogikk og utviklingspsykologi er fag som støtter dem i vurderingene deres. Disse fagene inngår i barnehagelærerutdanningen. Flere av informantene forteller at de ønsker tema som omsorgssvikt vektlagt mer i utdanningen. Teoretisk kunnskap er en av tre komponenter som må være tilstede for å inneha en god profesjonell kompetanse. Under intervjuene oppga to av barnehagelærerne at de får påfyll av teoretisk kunnskap på kurs. Ut over det de har lært under utdanning og på kurs i ettertid forteller de at mye av det de kan om omsorgssvikt har de lært seg ved å ha egeninteresse om temaet eller ved erfaringer de har gjort seg i praksis. Flere av informantene oppgir at de synes de lærer for lite om vurdering av omsorgssvikt i løpet av utdanningen. Barnehagene har ønske om mer kompetanse. Faget spesialpedagogikk er bredt og tar dermed for seg mye. De får ikke et dypdykk inn i hvert tema som omfavner faget spesialpedagogikk. Dette kan gjøre at de vil føle seg utrygge når det kommer til vurderinger i situasjoner der de søker teoretisk kunnskap fra faget sitt.

En av informantene sier at hun tror mange barneveiledere kan ha mindre erfaring og kompetanse på området. Hun mener at å være trygg på seg selv i arbeidet vil gjøre det lettere å melde om bekymring for et barns omsorg. Hvis man eier kunnskap og har kompetanse på et område vil man være tryggere i sin sak. Det vil derfor være viktig at det er tydelige roller på hvem som veileder assistentene og deres rolle i saksgang ved bekymring.

I en av intervjuene sier en informant «*ofte er man veldig usikker på når man skal melde.*» Når informantene snakker om usikkerhet rundt en melding nevnes det våte bleier om morgenen, vanskelig kommunikasjon med foreldre, endrende atferd hos barn, manglende oppfølging fra foreldre, mangel på matpakke som tegn de vurderer i omsorgssvikt. Men når er det nok til å

melde? Det virker som om alle informantene synes det er vanskelig å skille mellom en oppfølging fra foreldrene de anser som dårlig og omsorg fra foreldrene som er til skade for barnet. Det er vanskelig å vurdere hvor skillet går mellom dårlig oppfølging og for dårlig omsorgssituasjon. Disse funnene er sammenfallende med funnene Backe-Hansen (2009) gjorde da hun undersøkte samarbeid mellom barnehage og barnevern omkring kunnskap i barnehagene om det nødvendige barnevernfaglige i vurderingen når det handler om omsorgssvikt. Som en teoretisk plattform forholder barnehagelærerne seg til opplysningsplikten som til grunn for vurderingene. Denne utløses når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet eller utsatt for andre former for alvorlig omsorgssvikt. Det kan synes at barnehagelærerne synes det er utfordrende å vurdere begrepet «alvorlig omsorgssvikt.» Det framkommer at informantene ønsker mer informasjon om barneverntjenesten. En slags «kokebok» nevnes som et verktøy i vurdering av omsorgssvikt. Samme ser man fra andre studier gjort av samarbeid mellom barnehage og barneverntjeneste. Det etterspørres kunnskap og informasjon om hva barnevernet synes er «alvorlig nok» så vel som saksgangen ved bekymringsmelding.

Det ville vært interessant å se hva resultatet hadde blitt dersom barnehagelærerne hadde fått mer faglig kompetanse omkring omsorgssvikt i ryggsekken da de gikk ut av barnehagelærerutdanningen. En av informantene synes det er fint å ha opplysningsplikten i bakhånd slik at hun kan vise til foreldre at hun følger sin plikt. Det kan tolkes som at opplysningsplikten bidrar til at hun opplever støtte fra faget sitt i sine vurderinger ved melding til barneverntjenesten. Det at hun gjør jobben sin ved å melde bekymring virker å gi henne trygghet. En informant sier at hun vet de har paragrafen på kontoret i perm. Hun bruker den når hun vurderer omsorgssvikt. En informant sier at den ikke har vært pratet direkte om. Det snakkes mer overordnet om plikten man har til å melde fra om bekymring. Det er et godt tegn at informantene er bevisste plikten de innehar i sin profesjon. Dersom opplysningsplikten kan skape en større trygghet i vurderinger bør den helt klart jobbes mer inn i barnehagene. Det vil være hensiktsmessig å drøfte hvilke vurderinger man legger til grunn når man vurderer «mishandling eller andre former for alvorlig omsorgssvikt.» Barnehagene etterspør en deltakelse fra barneverntjenesten i barnehagene. Dette er et område barneverntjenesten kunne bistått barnehagene på slik at de ville bli tryggere i sine vurderinger.

5.1.2 Hvem skal ta ansvar for bekymringen?

Vi bruker praktisk kunnskap for å anvende teoretisk kunnskap. Dette gjør at teori vil fortolkes på bestemte måter. En annen side av kompetanse er de yrkesspesifikke ferdigheter. I intervjuene framkommer det at det i praksis oppleves som enklere å gi bekymringsmelding til barnevernet dersom man ikke står alene om ansvaret. Dette er et spennende funn. I to av barnehagene skal barnehagelærerne i saker der de opplever bekymring kontakte et ressursteam bestående av styrer og et par av de ansatte. De skal vurdere å ta saken videre til et utvidet ressursteam der også barneverntjenesten er representert. En av informantene der de har ressursteam sier at man ikke skal gå alene med bekymringer og tanker. Man skal ikke ha ansvaret alene. I de to intervjuene med barnehagelærerne som har ressursteam på huset viser de en større trygghet i forhold til å melde bekymring videre til ressursteamet. Det kan synes som at et «lavterskeltilbud» er mindre skremmende enn å involvere barnevernet direkte. Barnehagelærerne som har ressursteam er tydelige på at man ikke skal gå alene med bekymring. Man skal derimot umiddelbart melde videre dersom man opplevde bekymring. Ressursteamet vil da overta saken og barnehagelæreren har gjort sin jobb. Videre vil dette diskuteres og en sak kan bli opprettet og barnevernet koblet inn eller ressursteam kan beslutte at det ikke er grunn til bekymring. Etter å ha intervjuet de to barnehagelærerne som har et ressursteam de kan henvende seg til har jeg et inntrykk av at ressursteam fungerer slik at barnehagelærere løfter saken videre når de opplever bekymring. Det kan virke å gi en følelse av å ikke være alene om en beslutning. At det ikke vil oppleves som så personlig for den enkelte barnehagelærer å melde bekymring. Dette baseres på bakgrunn av fire intervju. Barns omsorgssituasjon diskuteres hyppigere i barnehager der man har ressursteam. Det kan virke som om bekymring for et barn blir diskutert i et ryddig fora.

Det blir fra barnehager etterspurt muligheter for å diskutere saker anonymt med barneverntjenesten. Dette kan eksempelvis være et lokalt ressursteam. Dette viser at det basert på andre lignende undersøkelser har fremkommet ønske om mer kontakt med barneverntjenesten når man vurderer bekymring for et barn. To av barnehagelærerne som ble intervjuet har ikke praksis med ressursteam på huset. En av de forteller at det er individuelt hva som blir meldt og at dette baserer seg på hvem av de ansatte som opplever bekymringen. Enkelte på arbeidsplassen hennes er tilbøyelige til å ta kontakt med barneverntjenesten selv, mens andre vil aldri gjøre det uten støtte fra kollegaer eller styrer. En annen informant har

selv kontaktet barnevernet ved flere anledninger. Hun sier hun synes det var vanskeligst den aller første gangen. Hun opplevde å bli hørt av barnevernet og det gjorde at det ble lettere å ta kontakt senere. De to barnehagelærerne som ble intervjuet som ikke har ressursteam de kan melde sak til sier det er mer tilfeldig om noe blir tatt tak i. Ut ifra hva de forteller om melding på egen arbeidsplass kan det synes at de barnehagelærerne som våger mest melder mest.

5.1.3 Når skal man melde?

Den siste komponenten for å ha god profesjonell kompetanse er personlig kompetanse. Det handler om hvordan vi er som personer, overfor oss selv og i samspill med andre. Her mener hun vi finner menneskelige kvaliteter, egenskaper, holdninger og ferdigheter vi tilpasser ulike profesjonelle sammenhenger. «*Er det alvorlig nok?*» «*Overreagerer jeg?*» Dette er spørsmål mine informanter spør seg i vurderingen av et barns omsorg. De nevner at de synes det er vanskelig å vurdere «diffuse» tegn som totalt kan utgjøre en større svikt i omsorg. Som nevnt tidligere kan dette dreie seg om våte bleier, manglende oppfølging, osv. Flere av informantene mener det er vanskelig å stå alene om ansvaret for vurdering og melding. De sier dette kan stoppe en eventuell melding om bekymring videre til barneverntjenesten. Det synes å være vanskelig å være ansvarlig for en melding. To av informantene sier de synes det blir personlig for de å melde. Disse to jobbet i barnehager uten ressursteam. De er redde for at det skal gi konsekvenser i deres privatliv dersom de har sitt navn på meldingen til barneverntjenesten eller det gjøres på deres initiativ. Det nevnes at de er redde for at foreldre skal ønske hevn på de som privatpersoner og familie. En informant sier at det blir en vurderingssak i forhold til hvor grov omsorgssvikt hun vurderer det til å være i forhold til konsekvenser det kan ha for henne som privatperson.

I vår personlige kompetanse kan vi ha utfordringer knyttet til at velprøvd praksis ikke lar seg begrunne teoretisk. Herunder kommer utøvelsen av skjønn som står i et mer eller mindre vilkårlig forhold til den teoretiske kunnskapsbasen man handler fra. Kanskje vil nettopp begrepet «skjønnsutøvelse» kunne bidra til å forstå dilemma barnehagelærerne opplever i vurderingen av om det «*er alvorlig nok?*» Skjønnsmessige beslutninger baserer seg på dømmekraft. Litt av poenget med å åpne opp for skjønn er at det betyr at man ikke trenger å følge samme regler for alle situasjoner. Man vurderer enkeltsituasjoner fordi det er hensiktsmessig for å oppnå det beste i hver enkelt situasjon og man skal vurdere de ut ifra

saken slik den er. Det er det som er så fantastisk med å åpne opp for å bruke skjønn. Men det er også det som gjør det så vanskelig. Den som utøver skjønn resonnerer om særskilte tilfeller for å komme fram til en begrunnet konklusjon om hva man bør gjøre. De poengterer at til og med personer som resonnerer så omhyggelig som mulig og bare ser de gode grunner kan komme til ulike konklusjoner. Selv om en barnehagelærer har vurdert at et barn lever under omsorgssvikt kan en annen ha en helt annen oppfatning av situasjonen og være uenig. Skjønn trenger ikke å ha ulikt utfall fordi det er gjort for dårlig arbeid. Det kan ha ulikt utfall på grunn av at skjønn som resonneringsform gir rom for fortolkning for den enkelte. Dette vil si at din personlige kompetanse spiller stor rolle i vurderingen av omsorgssvikt. Dersom skjønn skal brukes på hensiktsmessig måte må man ha en åpenhet på arbeidsplassen om å diskutere enkeltsaker. Man må være enige om at man kan oppleve samme sak på forskjellig måte. Målet vil uansett være at barnet skal ha det best mulig. Man må evne å se hver sak som en unik sak. Det er ikke nok å bruke det som anses som normalt som målestokk. Dette vil ikke bidra til å utøve skjønn i enkeltsaker. Man må derimot forsøke å nullstille seg og se hver enkelt sak til den kontekst og kultur den er i. Dette er utfordrende i en barnehagehverdag der man jobber sammen med mange ulike kollega med ulik bakgrunn, både erfaringsmessig og teoretisk. I tillegg er det stor variasjon i foreldregruppen så vel som at hvert enkelt barn vil være ulikt. Barn vokser opp i store variasjoner. Noen hjemmemiljø vil derfor være mer like enn andre. Det kan være store variasjoner i økonomi. Dette kan si noe om standard på barnets utstyr. Kanskje har ikke foreldrene råd til nytt og dyrt utstyr til barnet sitt. Skal man sammenligne dette barnet med et barn som stiller med nytt utstyr hver måned og si at barnet som arver klær lever under alvorlig omsorgssvikt? Dette illustrerer jeg for å løfte en av variasjonene som må tas hensyn til når man vurderer omsorgssvikt. Andre variasjoner som man må ta hensyn til er f. eks utdanningsnivå på foreldre, arbeid, helse, familie- og vennekrets. Dette viser at vurdering av omsorgssvikt er kompleks og utfordrende. Det er forståelig at informantene kaller tegn på omsorgssvikt for «diffuse.» Kombinasjonen av teori barnehagelærere tilegner seg gjennom utdanning, erfaringsbasert kunnskap de har gjennom sitt eget liv og arbeidserfaring gir spillerom for å utøve skjønn i enkeltsaker.

5.2 Bekymring og omsorgssvikt

5.2.1 Den dårlige magefølelsen

Siden begrepet «magefølelse» var noe alle barnehagelærerne jeg intervjuet tok opp når jeg spurte om omsorgssvikt er dette noe jeg vil drøfte videre. Tradisjonelt har ikke magefølelse vært anerkjent som relevant kunnskap og har som begrep hatt lav status. Alle informantene sa ordet magefølelse uoppfordret opptil flere ganger i intervjuene. De sier at det er et begrep det er vanskelig å sette fingeren på eller forklare. En informant sier at i noen saker kan magefølelsen være kjempesterk. I andre er den der men du klarer ikke sette ord på hva det er.

En av informantene sier at hvis man har «dårlig magefølelse» angående omsorgen til et barn har man et personlig ansvar for å ta det videre. Hun vurderer sin teoretiske kunnskap kombinert med hva magefølelsen sier i sin totale vurdering. En annen informant poengterer at det ikke er *nok* med «dårlig magefølelse» for å kontakte barneverntjenesten. Deres utsagn sier noe om at de bruker magefølelse som en del av vurderingen de gjør omkring et barn. Denne kan altså være basert på holdninger, erfaringer eller tidligere opplevelser. De poengterer likevel at magefølelse alene ikke er nok til å melde om bekymring. Den kan være medvirkende til at man tar skrittet og deler bekymringen med kollegaer eller styrer/ressursteam og saken kan komme i gang slik. Som undersøkelsen til Backe-Hansen (2009) viste oppleves det bekymring for barn i barnehager som ikke meldes videre til barneverntjenesten. Man kan spørre seg om dette kan ha sammenheng med magefølelsen som beskrives. Når er det nok magefølelse til at man skal melde bekymring videre?

Bratterud og Emilsen poengterer at flere bør stole mer på magefølelsen. Den skal man ikke undertrykke. Man bør undersøke hva som er grunnen til at man har følelsen. Hva gjør man så når man først kjenner at man har en dårlig magefølelse angående omsorgen til et barn? En av informantene sier at hun reflekterer alene for så å rådføre seg med kollegaer, sjef eller lederteam. Dette viser at hun tar magefølelsen med seg i vurderinger. Videre kan det virke som om kollegaene har stor innvirkning på hva som skjer videre med saken der en informant opplever dårlig magefølelse. Hun sier at ved å drøfte med kollegaer kan man få et utvidet syn og det kan for eksempel vise seg at man selv opplever at man har overreagert. At man har kjent på magefølelsen så lenge at man har konstruert noe i hodet som ikke egentlig var tilfelle.

En annen informant sier at manglende støtte fra kollegaer kan gjøre at det er vanskelig å gå videre med en sak dersom man er alene om å føle på bekymring. Man kan bli usikker på om man lager sak av noe som ikke er der, sier hun. Det kan synes at forhold hos den enkelte barnehagelærer medvirker til meldetilbøyeligheten omkring bekymring.

Dersom en barnehagelærer ikke har faglig tro på seg selv kan man risikere at hun ikke melder bekymring til barneverntjenesten fordi hennes kollegaer mener det ikke er grunn til bekymring. Dersom en barnehagelærer har stor faglig tro på seg selv kan hun alene gå videre med saken på tross av at hun mangler kollegastøtte. Utfallet vil kunne være ulikt basert på hvor sikker den enkelte barnehagelærer er i sin sak og hvordan man vurderer eget mandat gjennom teori og skjønn.

Hvordan man vurderer omsorgssvikt er avhengig av kompetanse, egne erfaringer og kulturelle oppfatninger. Informantene mener det derfor er viktig at barnehagene har en felles forståelse framfor en individuell oppfatning fra den enkelte ansatte. Det kan være utfordrende å vite hva som er god grunn til å være bekymret for barnets omsorgssituasjon ifølge Killèn.

Atferdsendring er et tegn som bør følges opp. Foreldrefunksjoner bør vurderes for å se om det er grunn til bekymring for barnet. Bratterud og Emilsen (2013) mener samspillet mellom foreldre og barn kan forsterke en bekymring man opplever. Tilknytning er et viktig begrep som barnehagelærere kan være i posisjon til å observere mellom barn og foreldre. Dette nevner informantene. Tegn beskrevet i teorien er tegn informantene gjengir. Dette er ikke fremmed for de. De virker å vite hva slags tegn som kan være bidrag til at man sender bekymringsmelding til barneverntjenesten.

For å vurdere om en sak der barnehagelærer har dårlig magefølelse eller opplever at barnet har for dårlig omsorg må de problematisere hva barns beste betyr i praksis. De har yrkesetisk og juridisk plikt til å ivareta barnets beste. I artikkel 3 i barnekonvensjonen står det at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle handlinger som berører barn. Dette er noe alle informantene uttrykker. Det viser at på tross av alle utfordringer underveis i arbeidet jobber alle for å oppnå samme målet; barnets beste.

5.3 Tverrfaglig samarbeid

Mengden erfaringen mine informanter har med å samarbeide med barneverntjenesten er variert. Alle har hatt kontakt med barneverntjenesten i en eller flere sammenhenger. Det virker som om informantene synes de har for lite informasjon om barnevernet. En informant mener det bør være mer fokus på samarbeid med barnevernet allerede i barnehagelærerutdanningen. Hun tror dette vil gjøre at det blir enklere å oppsøke barnevernet. Dette går igjen i intervjuene mine. Det etterspørres en bredere kunnskap om barneverntjenesten og et utvidet samarbeid.

5.3.1 Frykt for å kontakte barneverntjenesten

Informantene snakker om barneverntjenesten som en instans det er vanskelig å ta kontakt med. En av informantene sier at det er skummelt både for foreldre og de ansatte i barnehagen å snakke med barnevernet. Etter intervjuene mine opplever jeg at informantene har en frykt for å kontakte barneverntjenesten. Ut ifra spørsmålene om tverrfaglig samarbeid har jeg laget to punkter jeg tror er medvirkende til at barnehagelærerne synes det er skummelt å kontakte barneverntjenesten.

For lite kunnskap om barneverntjenesten

Det er vanskelig å ta kontakt med barneverntjenesten fordi informantene har for lite kunnskap om barneverntjenesten som instans. For å kunne samarbeide med et felles verdigrunnlag er det viktig at man har kunnskap om hverandre. En av informantene sier at hun hverken har fått kunnskap eller informasjon om barnevernet gjennom utdanning eller gjennom arbeidsplassen. Hennes kunnskap om barneverntjenesten har hun oppsøkt selv. En annen informant sier at hun ikke vet noe om hvordan barnevernet er organisert. Hva skjer med bekymringsmeldingen når man sender den til barneverntjenesten? Dette går igjen i svarene omkring samarbeid med barneverntjenesten. Barnehagelærerne virker å være usikker på saksgangen. Dette er sammenfallende med funn Backe-Hansen gjorde i sitt studie der det ble etterspurt kunnskap og økt kompetanse omkring saksgang ved bekymringsmelding. At barnehagene er såpass konkrete i hva de ønsker og har behov for i samarbeid med barneverntjenesten er et viktig funn. De etterspør verktøy de kan benytte seg av i det daglige for vurdering av bekymring og den generelle saksgangen hos barneverntjenesten.

En informant foreslår en smørbrøddliste som kunne fortelle hvordan ting foregår. Hvem har ansvar for hva og når? For å etablere godt tverrfaglig samarbeid er kunnskap og ferdigheter en forutsetning. Barnehagelærerne må øke kompetansen på dette området. Man må utarbeide rutiner for opplæring av deltakerne i samarbeidet. Tillit er et viktig begrep i tverrfaglig samarbeid. Man må se på hva tillit gjør i relasjoner mellom personer. Når en barnehagelærer leverer en bekymring til barneverntjenesten overlater den bekymringen i barnevernets varetekt og gir beslutningsmakten til barnevernet. Barnehagelæreren gir da også fra seg oppfatninger, hensikter og vilje over saken. Det er viktig at barnehagelæreren har tillit til at barneverntjenesten forvalter saken videre til barnets beste. Det er også viktig at barnehagelæreren ikke er redd for hva som skjer når hun melder til barnevernet. En informant sier at det er utfordrende å stå i saken med foreldrene fordi de ikke er sikre på om deres vurderinger var alvorlige nok til at barneverntjenesten ser det samme som de. Dette er samme funn Baklien gjorde i sin undersøkelse i 2009. Hun fant at barnehagelærere og lærere har liten tillit til barneverntjenesten. Når barnehagelærere sier at de ikke vet hva som skjer når bekymringsmeldingen kommer inn til barneverntjenesten kan man tenke at det er utfordrende å oppleve at man har tillit til tjenesten uten tilstrekkelig med informasjon. En annen informant ønsker at barneverntjenesten skulle vært mer tilgjengelige enn de er i dag. Hun kunne tenke seg barnevernet som en mer naturlig del av barnehagehverdagen. Baklien poengterer også ut fra hennes undersøkelse at barneverntjenesten oppleves som et lukket system som krever informasjon uten å gi tilbake. Dette støtter funnet til Back-Hansen om at barnehagene ønsker et med åpent, synlig og tydelig barnevern. Dersom det var en arena der barnehage og barneverntjeneste møttes utenom situasjon der det sendes en melding vil slike inntrykk man har av den andre profesjonen kunne forklares. At barnehagelærerne etterspør at barnevernet var en mer naturlig del av barnehagehverdagen sier noe om at dette er noe de kjenner på som mangler i sin hverdag når de opplever bekymring.

For sjelden kontakt mellom barnehage og barneverntjeneste

Det at barneverntjenesten ikke er en naturlig del av barnehagehverdagen gjør at en av informantene sier at det er fremmed og skummelt å skulle melde fra om en bekymring til barnevernet. Det er et stort steg. Hun mener at dersom det ble lagt opp til et samarbeid mellom barnehagelærerutdanningen og barnevernspedagogutdanningen ville barnevernet vært

mindre fryktet av barnehagene enn det er i dag. Da ville barnevernet vært mer ufarliggjort. Hun anser at slik det er i dag ringer du ikke til barnevernet med mindre det er svært alvorlig. At informantene ønsker at barneverntjenesten skal være mer synlig er noe som går igjen i intervjuene. En informant sier at barnevernet ikke er så farlig som man frykter når man først kommer i kontakt med de. Hun foreslår at barnevernet kan være synlig på foreldremøter slik at de vil nå ut til både foreldre og ansatte i barnehagen. I realiteten er barneverntjenesten en instans man kontakter ved bekymring. Barnehagene gjør et viktig arbeid med å melde saker de opplever bekymring omkring til barnevernet. Det er nok lite sannsynlig at barnevernet tar kontakt med barnehagen i saker der det ikke er meldt bekymring. Dette er på grunn av manglende kapasitet fra barnevernets side. Det handler også om at man anser barnehagelærerne som kompetente til å vurdere om omsorgen til barn er god nok. Det man kan diskutere er om man anser et tverrfaglig samarbeid som så viktig at man burde sett mer til barnevernspedagoger i det daglige i barnehagen. Slik det er i dag er de som er ansatt i barnehager med universitets- eller høyskoleutdanning barnehagelærere. I enkelte barnehager åpnes det opp for at også barnevernspedagoger kan ha pedagogstillinger i barnehager. Dette er i stillinger der barnevernspedagoger kan være støttepedagoger for barn med særskilte behov. Ut over dette er det ikke tradisjon for å ha barnevernspedagoger ansatt i barnehager. Baklien poengterer at barnehagene trenger erfaringer som gjør at deres tillit til barneverntjenesten øker. Dersom man setter erfaringene opp mot et mer synlig barneverntjeneste kan det virke som om barnehagelærerne kan oppleve støtte i vurderingene sine når de vurderer bekymringsmelding til barneverntjenesten.

5.3.2 Samarbeidserfaringer

Det var interessant da spørsmålene mine gikk over på opplevd samarbeid med barneverntjenesten. Fra at steget til å kontakte barnevernet virket å være et vanskelig steg å ta var det opplevde samarbeidet utelukkende positive. Barnehagelærerne sier at de har følt seg forstått og tatt på alvor. Dette illustrerer at bekymringen barnehagen har opplevd og meldt har vært grunn til å melde fra om til barneverntjenesten. Når det framkommer fra tallene til SSB at av alle meldingene til barneverntjenesten fra barnehage i 2015 ble kun 8 prosent henlagt sier dette noe om at barnehagelærerne har kompetanse til å gjøre vurdering omkring barnas omsorg. Det sier at barnehagelærerne har gode indikatorer på hva som kan være grunn til å tro at barn lever under omsorgssvikt.

Av samarbeidserfaringer sier en informant at barnevernet hjalp til med å finne en løsning som bidro til at barnets situasjon bedret seg. Barneverntjenesten var tydelige i oppgavefordeling mellom barnehage og barnevern. Dette nevner Glavin og Erdal som en av forutsetningene for godt tverrfaglig samarbeid. Det må legges planer og man må sammen finne metode, strategier og tiltak for å oppnå barnets beste. Her har altså det felles målet om å samarbeide til barnets beste blitt oppnådd. Ifølge Donabedian er gjeldende rutiner og kommunikasjon mellom tjenesteyterne viktig for å skape kvalitet i tjenestene. Dette kaller han prosesskvalitet. Dette viser en todeling av samarbeidet mellom barnehage og barneverntjeneste. De strukturelle rutinene er på den ene siden og den uttalte kommunikasjonen på den andre. Ut fra mine intervjuer etterspørres det mer samhandling mellom barnehagene og barneverntjenesten på begge disse områdene. Barnehagelærerne opplever at de får faglig støtte fra barneverntjenesten når det etableres kontakt gjennom at barnehagen melder bekymring. En informant nevner at hun opplevde at barneverntjenesten støttet henne som fagperson da foreldre var sinte på henne fordi hun hadde sendt bekymring til barneverntjenesten. Utsagnene i intervjuene rundt opplevd samarbeid med barnevernet var positive. Det er interessant å se på forskjellen mellom utsagn når det kommer til *før* og *etter* man involverer barneverntjenesten. Når erfaringen med samarbeidet er så godt, hvorfor er det fortsatt så vanskelig å ta steget med å kontakte de når man opplever en bekymring? En av faktorene jeg anser som å være utfordrende er at barnehagen opplever at det ikke eksisterer et samarbeid når det ikke foreligger en bekymringsmelding. Det eneste samarbeidet barnehagen har med barneverntjenesten er hvis de tar kontakt med barneverntjenesten med en bekymring omkring et barn.

To av informantene sier de er trygge på at de får hjelp fra barneverntjenesten dersom de tar kontakt med de. Likevel etterspør en informant at det ikke bare skal gå en vei. Hun ønsker at barnevernet skal hjelpe med det at barnehageansatte og foreldre er redde for barnevernet. Dette mener hun barnevernet må på banen for å gjøre. Hun vil at barnevernet skal fjerne redselen man har mot de som instans. Jeg opplever at det signaliseres et ønske om mer samarbeid enn det er i dag. Foreldremøter, personalmøter, fagdager og generelt i det daglige er forslag som kommer opp under intervjuene mine der barnehagelærerne anser barnevernet kunne vært mer tilstede for å bli ufarliggjort. «*Tverrfaglig samarbeid tror jeg er nødvendig*

for å hjelpe både barn og foreldre og ikke minst oss selv. Både når man står i saken og ellers også.»

5.4 Foreldresamarbeid

Som nevnt tidligere er barnehagen pålagt å samarbeide med foreldrene. Dette framkommer både i formålet med barnehageloven og i rammeplanen. Hjemmet og barnehagen utgjør ofte helheten i livet til et lite barn. Samarbeidet mellom barnehage og hjem skal bidra til best mulig utvikling for barnet. Dette virker på informantene å være naturlig og selvsagt. De virker positive til å samarbeide med foreldre. Når jeg spurte informantene om foreldresamarbeidet fokuserte jeg i denne sammenheng på foreldresamarbeid i de sakene der de vurderer å kontakte barneverntjenesten eller der det er etablert sak. Det blir fort tydelig i intervjuene at foreldresamarbeid er et forhold barnehagelærerne vurderer når de er bekymret for om et barns omsorgssituasjon ikke er optimal. De erfaringene informantene har med samarbeid med foreldre i saker der barneverntjenesten vurderes eller er koblet inn virker å være utfordrende. Jeg vil trekke ut tre synlige problemstillinger informantene forteller om i deres samarbeid med foreldre i saker der det vurderes å melde til barneverntjenesten eller der barneverntjenesten er koblet inn.

Opprettholde god relasjon til foreldre

En informant sier at hun synes det er utfordrende å opprettholde den gode relasjonen hun har til foreldrene samtidig som hun melder bekymring til barnevernet. Hun uttrykker at foreldrene blir sinte på barnehagen. Hun forstår at foreldre opplever det som et tillitsbrudd på grunn av den sterke relasjonen barnehagelærerne utvikler med foreldrene. Dette viser at man kan være redd for å ødelegge et godt samarbeid og miste tilliten foreldrene har til barnehagen. En informant synes det er vanskelig å samarbeide med foreldrene til barnets beste dersom man bryter tilliten man har bygd opp sammen med foreldrene. Killèn poengterer at det beste grunnlaget for å ta opp en bekymring er dersom man har etablert en norm om åpen utveksling av de erfaringene en har med barna, både de gledelige og bekymringsfulle. Det vil altså være lettere for de i barnehagen å ta opp en bekymring om barnets omsorg dersom man tidligere har tatt opp både de positive ting og de utfordringene barnet opplever. Mangel på åpenhet vil kunne skape en uheldig distanse i foreldresamarbeidet. Har man fått dette på plass fra starten

av relasjonsetablering med familien vil det derfor være lettere å ta opp en bekymring om barnets omsorg og utvikling med foreldrene. For å etablere en god norm om åpen utveksling er det viktig at barnehagelærerne utforsker foreldrenes oppfattelse av barnet deres sitt behov og foreldres forhold til barnet. Hvilke forventninger har man til de enkelte foreldrene? På denne måten kan barnehagelærerne føle seg mer selvsikker når de vurderer omsorgen til et barn. Da kan de vite hva de bør vektlegge til hvert enkelt barn.

Når man bruker begrepet empowerment sier man at forskjellige grupper har ulik makt og ressurser. Barnehagelærerne innehar en kompetanse foreldrene ikke nødvendigvis har. De er kompetente til å vurdere et barns omsorg. Dersom de opplever at et barn lever under alvorlig omsorgssvikt har de et mandat til å melde bekymringen til barnevernet. Deres grunnlag i arbeidet er å jobbe for barnets beste. Samarbeid kan omhandle positive deler av barnets liv. Det er ofte enkelt og man forbinder det med gode følelser. Det kan også være grunn til å samarbeide om de vanskeligere delene. Det er ofte forbundet vanskelige følelser med de sakene som omhandler foreldrenes omsorg for barnet sitt. Dersom de i barnehagen opplever at barnets omsorgssituasjon er til hinder for at barnet skal utvikle seg på best mulig måte er dette noe de må ta tak i. Det skal gjøres i samarbeid med foreldre. Om nødvendig skal barneverntjenesten kobles inn slik at man kan oppnå det beste for barnet. Det virker gjennom intervjuene mine som at det er en utfordring å opprettholde god relasjon med foreldre dersom man melder til barnevernet. Spørsmålet er hvorfor melder man bekymring? Dette gjør man fordi man er bekymret for at barn lever under mishandling eller annen alvorlig omsorgssvikt. Hvis man må svikte foreldre, risikere å bryte tillit og ødelegge en godt etablert relasjon så må man det. Man kan aldri være sikre på om man har rett i sin bekymring. Man melder til barnevernet fordi det er til barnets beste og på bakgrunn av mandatet man har som barnehagelærer. God relasjon til foreldrene er viktig for å ha et godt samarbeid om barnet både når det er bekymring og når det ikke er bekymring.

Hvordan vil barnet få det hjemme hvis jeg melder til barnevernet?

En informant trekker fram at hun bekymrer seg for hvordan barnet vil få det både hjemme og i barnehagen dersom de melder til barneverntjenesten. Hun sier at det man må vurdere det før man uttrykker sin bekymring. En annen informant sier at hun frykter at foreldrene skal ta

barnet ut av barnehagen dersom barnehagen sender bekymringsmelding til barnevernet. Hun har en opplevelse med en situasjon der foreldrene sluttet å kommunisere med de som jobbet i barnehagen og bare slapp barnet inn i barnehagen uten å si noe. Hun mener det er vanskelig å oppleve for et barn som allerede er i en vanskelig situasjon. Dette er en videreføring på det jeg tok tak på i forrige avsnitt. Det virker å være vanskelig å melde fordi man er redde for foreldrenes reaksjon. Videre er man redde for hvordan denne reaksjonen vil gå ut over barnet. Når man jobber for barnets beste er dette i aller høyeste grad viktige momenter å ta tak i ved en eventuell melding til barneverntjenesten. Foreldrene står i en rolle der de er sårbare for kritikk. Killèn sier at en utbredt tanke i dag er at vi enten er gode eller dårlige foreldre. Å bli meldt til barnevernet fra barnehagen kan derfor oppleves som kritikk om at man er dårlige foreldre. Dette kan gjøre at det er utfordrende for en barnehagelærer å formidle til foreldrene at hun er bekymret. Det er ifølge Killèn en reell redsel at man er usikker på om man takler foreldrenes reaksjon dersom man tar det opp med de. De fleste foreldre vil forsøke å forsvare seg dersom man tar opp en bekymring av en slik art. De måter man kan forvente foreldre å forsvare seg på kan være ved å vise aggressiv atferd, truende atferd, at foreldrene bagatelliserer eller benekter de utfordringene de blir konfrontert med. Disse reaksjonene kan gjøre at det er vanskelig for de i barnehagen å få fram bekymringen sin på en god måte. Dette er sammenfallende med beskrivelsene informantene hadde omkring hva slags etterspill det kunne ha for de som privatpersoner. De virker usikre på hva foreldrene kan være i stand til å gjøre på bakgrunn av at de opplever seg som sviktet av barnehagen. Informantene beskrev et behov for å skjerme seg selv som privatperson i etterkant av at de sendte bekymringsmelding. Måten man tar opp en slik bekymring med foreldrene vil derfor være en viktig faktor i forhold til å forsøke å skåne barnet og eventuelle etterspill mot de ansatte. Det er ikke ønskelig at foreldre skal oppleve seg som så truet at de flytter barnet ut av barnehagen. Måten man skaper åpenhet og et fora for å ta opp bekymringer med foreldre er essensielt i forhold til hva slags reaksjoner man kan forvente å få.

Barnehagelærer er vanskelig rolle å inneha når man sender bekymring

En informant forteller at hun synes det er vanskelig å inneha rollen som barnehagelærer i en sak der de har meldt bekymring til barneverntjenesten. Hun nevner at hun synes det er utfordrende å vite hvordan man skal samtale med foreldrene om bekymringen. Hun utdyper med å si at hun ikke er sikker på hvor mye informasjon de skal ha og i hvilke saker de skal

involveres. Dette kan vise at det kan være behov for veiledning eller eventuelt ytterligere opplæring i slike saker. En informant sier hun synes det er utfordrende å vite hva slags rolle hun har når barnevernet er koblet inn og saken går sin gang. Hun sier at de ikke alltid får god informasjon fra barnevernet angående sakens gang videre. Dette går på det tverrfaglige samarbeidet. Et godt tverrfaglig samarbeid delegerer oppgaver og ansvar. Det skal ikke herske tvil om hvem som skal gjøre hva. Det vil være behov for en åpenhet rundt hvem som skal gjøre hva. Dersom bekymringen henlegges fra barnevernets side sier en informant at det er utfordrende å forsvare for foreldrene at de tok feil. Det er da også utfordrende å fortsette det gode samarbeidet man tidligere har hatt. Hun sier foreldrene føler seg sviktet av barnehagen. Jeg kan tenke meg at barnehagelærerne i slike tilfeller synes det er vanskelig å fortsette det gode samarbeidet med foreldrene. De kan nok oppleve at de ikke fikk nok faglig støtte fra barneverntjenesten hvis barneverntjenesten henlegger. Når barneverntjenesten henlegger er det barnehagen som fortsetter som før. Det er ikke vanskelig å tenke seg at dette er noe som gjør at barnehagelærerne ønsker å være helt sikre før de melder bekymring videre. Frykten for å ta feil angående en situasjon kan gjøre at man heller utsetter å sende en bekymringsmelding og håpe på at situasjonen forbedrer seg på sikt. En åpenhet med foreldrene om hva som skal skje kan bidra til at foreldrene ikke føler seg sviktet. En slik åpenhet kan bidra til å skape en forståelse for foreldrene om at barnehagen ønsker å hjelpe deres barn til å utvikle seg på best mulig måte. Når man snakker om barnehagelærerens rolle er det viktig å poengtere at en bevissthet på sine egne holdninger vil kunne skape et bedre samarbeid og åpenhet. En holdning preget av mistanke, kritikk og bevisinnsamling kan være uheldig og gjøre kontakten vanskelig. Barna er sårbare og har behov for å bli beskyttet. Dette vil være rollen til barnehagelærerne i en situasjon der de vurderer om barnet lever under god nok omsorg. Barnehagelærerne må her bruke sin faglige autoritet. Barnehagelærere må formidle viktigheten av et nært samarbeid med foreldrene for å kunne hjelpe barnet. Her kommer igjen viktigheten av både å dele gode opplevelser og også utfordrende bekymringer.

6 Oppsummering/konklusjon

Mine intervju har vært fyldige og informative. Det barnehagelærerne forteller om i intervjuene samsvarer i stor grad med teorien og forskning gjort på området.

Problemstillingen var «Hvilke vurderinger ligger til grunn når barnehagelærere gir bekymringsmeldinger til barnevernet og hvilke utfordringer erfarer de i samarbeid?»

Konklusjonen min baserer seg på teori, forskning og intervjuene på området. Vurderingene som ligger til grunn når barnehagelærere vurderer å gi bekymringsmelding til barneverntjenesten er komplekse. Konklusjonen er at vurderingene handler om en bekymring knyttet til å bryte tillit til foreldre, utfordrende å vite når man er bekymret nok til å involvere barneverntjenesten, kunnskap om det barnevernfaglige for å vurdere god nok omsorg og terskelen for å ta kontakt ut til barneverntjenesten. Spørsmålet om utfordringer i samarbeid handler først om terskelen for å ta kontakt. Informantene beskrev godt samarbeid når kontakt var etablert. Denne kontakten gikk kun én vei – fra barnehage til barneverntjeneste. Dette var en utfordring. Barnehagelærerne ønsker seg en arena for samarbeid utenom når barnehagen melder bekymring. Videre synes det at utfordringer i samarbeid er kommunikasjon fra barneverntjeneste om hva som skjer videre i saken. Hva innebærer et skjema for innhenting av opplysninger, hvordan gjennomføres en undersøkelse, hva betyr det at en undersøkelse henlegges, hva er et hjelpetiltak, etc. Dette er spørsmål jeg har skissert med min barnevernfaglige bakgrunn og erfaring ut ifra beskrivelsene barnehagelærerne ga.

Jeg har videre skissert syv punkter som viser vurderinger som ligger til grunn hos barnehagelærere når de vurderer melding til barneverntjenesten og utfordringer de møter i samarbeid. Punktene illustrerer viktigheten av samarbeid fordi det viser seg at godt samarbeid øker tilbøyeligheten til å melde fra om bekymring. Disse syv punktene er oppnåelige dersom man får riktig opplæring, kompetanse og veiledning. Dersom disse blir innfridd kan det virke som om det vil være lettere for barnehagelærere å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten.

1. Barnevernet må ikke oppleves som en skummel instans å kontakte.
2. Barnehagene trenger mer informasjon om barneverntjenesten og saksgangen ved melding.
3. Barnehagelærere trenger mer teori under utdanning og gjennom arbeidsplassen. Hva er alvorlig omsorgssvikt og når er det grunn til å melde?
4. Mer samarbeid med barnevern. Dette både i situasjoner der det er sendt melding, men i situasjoner utenom at det foreligger melding.

5. Man må ha en åpenhet med foreldre slik at man kan ta opp vanskelige ting uten at man frykter å bryte en god relasjon og et godt samarbeid ved å sende bekymringsmelding til barnevernet.
6. Det må ikke oppleves personlig for den enkelte barnehagelærer å sende bekymringsmeldinger. Det kan virke at konsekvensene for en selv som privatperson er så skremmende at det kan stoppe en melding.
7. En faglig sikkerhet om at barnet vil få det bedre. En trygghet på at barnet ikke vil få det verre dersom man sender bekymringsmelding til barnevernet.

Som nevnt innledningsvis i oppgaven hadde jeg i utgangspunktet en tanke om at jeg ville intervju både barnehagelærere og barnevernspedagoger i barneverntjenesten. Det kunne vært interessant å intervju barnevernspedagoger for å se hva slags forventninger de har til samarbeid med barnehager. Jeg anser det i ettertid til å være en liten del av min undersøkelse. Det som har vist seg å være vel så viktig som det tverrfaglige samarbeidet har vært å se hva barnehagelærere opplever omkring foreldresamarbeid, faglig kompetanse og kunnskap og deres vurdering av omsorgssvikt. Det er både er en sterk side og en svak side av oppgaven min at jeg valgte å intervju barnehagelærere og ikke noen i barneverntjenesten. Jeg har gjort noen spennende funn som i stor grad samsvarer med hva teorien sier om temaene. En annen svakhet ved oppgaven er at jeg kun har fire informanter. Jeg vurderte etter at jeg hadde avholdt fire intervju at jeg satt med tilstrekkelig datamateriale til å få et bilde av hvordan dette oppleves for barnehagelærere. Hadde jeg fått et annet resultat dersom jeg hadde valgt flere informanter eller om jeg hadde fått samme som jeg sitter med i dag? Dersom jeg hadde avholdt flere intervjuer og de hadde føyd seg til resultatene jeg har i dag hadde det økt troverdigheten til oppgaven om at dette er et sikkert fenomen blant barnehagelærere. Det vil derimot være vanskelig å si om jeg på bakgrunn av studien kan generalisere funnene mine. Da det er samsvar mellom teori og det informantene forteller om praksis kan dette være et supplement til aktuell problematikk.

Lignende undersøkelser og forskning på området jeg har presentert i teorien beskriver mye av det samme som barnehagelærerne har uttrykt i mine intervju og det er en styrke i oppgaven. Vurderingene informantene beskriver og lignende studier har vist løfter problemstillinger andre barnehagelærere kan kjenne seg igjen i. Det er et behov for å

styrke barnehagelæreres tro på at deres faglighet gir grunn til å melde bekymring til barnevernet. Dersom barnehagelærerne etablerer en åpenhet med foreldre både i forhold til positive utviklingene men også de mer utfordrende fra begynnelsen av foreldresamarbeidet vil det være lettere å kjenne på at den bekymringen man opplever for et barn er gjeldende. Flere barnehagelærere vil våge å ta steget videre i en situasjon der de opplever bekymring dersom de har en trygghet om at barnet vil få det best mulig dersom de hjelper de. Både foreldresamarbeid mellom foreldre og barnehage og det tverrfaglige samarbeidet mellom barnehage og barneverntjeneste har behov for å styrkes.

7 Referanseliste

- Aadland, E. (2011) *Og eg ser på deg... Vitenskapsteori i helse-og sosialfag* (3. utg). Oslo: Universitetsforlaget
- Askland, L., & Rossholt, N. (2009) *Kjønnsdiskurser i barnehagen – mening, makt, medvirkning*. (1.utg). Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.
- Backe-Hansen, E. (2009) *Å sende en bekymringsmelding – eller la det være. En kartlegging av samarbeidet mellom barnehage og barnevern*. NOVA notat 6/2009
- Backe-Hansen, E., & Frønes, I. (2012) *Metoder og perspektiver i barne- og ungdomsforskning* (1. utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Baklien, B. (2009) *Skole, barnehage, barneverntjeneste – bilde av «de andre» hindrer samarbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Barne-og likestillingsdepartementet (2009, 5. august) *En veileder. Til barnets beste – samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten*. Hentet 15. november 2016 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/til-barnets-beste---samarbeid-mellom-bar/id572054/>
- Barne-og likestillingsdepartementet (2006, januar) *Opplysningsplikt til barnevernet og barnevernets adgang til å gi opplysninger*. Hentet 29.04.17 fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bld/bro/2006/0003/ddd/pdfv/270272-web_opplysn.pdf
- Barnehageloven. *Lov av 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager* Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Barnevernloven. *Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barnevernstjenester*. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevern>
- Bratterud, Å., & Emilsen, K. (2013) *Dørstokkmila – Barnehagens vei fra magesfølelse til melding* (1. utg). Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Bunkholdt, V. og Sandbæk, M. (2008) *Praktisk barnevernsarbeid* (5. utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Claussen, C. J. (2006) *Det er noe med den ungen. Fra bekymring til handling* (1. utg). Oslo: SEBU forlag.
- Dalland, O. (2010) *Pedagogiske utfordringer for helse og sosialarbeidere* (2.utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Donabedian, A. (1996) Evaluating the Quality of Medical Care. *The Milbank Memorial Fund Quarterly*, Vol. 44, No. 3, Pt 2, 1966.
- Forente nasjoner (1989, 20. november) FNs konvensjon om barnets rettigheter. (Barnekonvensjonen) Hentet 15. november fra <http://www.fn.no/FN-informasjon/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-konvensjon-om-barnets-rettigheter-Barnekonvensjonen>
- Furu, A., Granholt M., Moxnes, A., & Thoresen, M. (2014) *Å arbeide i barnehagen* (1. utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Geertz, C. (1973). Thick description: Toward an interpretive theory of culture. In C. Geertz. *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York: Basic Books. 3-30.
- Gjertsen, P. (2007) *Forebyggende barnevern – samarbeid til barnets beste* (1.utg). Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Glavin, K., & Erdal, B. (2013) *Tverrfaglig samarbeid i praksis: til beste for barn og unge i kommune-Norge* (3. utg). Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Grimen, H. (2004) *Samfunnsvitenskapelige tenkemåter* (3. utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Halvorsen, K. (2002) *Forskningsmetode for helse- og sosialfag – en innføring i samfunnsvitenskapelig metode* 1. utg). Oslo: Cappelen Damm.
- Killèn, K. (2012) *Forebyggende arbeid i barnehagen* (1. utg). Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Killèn, K. (2015) *Sveket I* (5. utg). Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Kvello, Ø. (2015) *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner* (2.utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Molander, A., & Terum L. (2008) *Profesjonsstudier* (1.utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Nadin, M. (2015) *Generalisering og bruken av analytiske kategorier i kvalitativ forskning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nilssen, V. (2012) *Analyse i kvalitative studier – den skrivende forskeren* (1. utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 2012:1 (2012) *Til barnas beste: Ny lovgivning for barnehagene*. Oslo.
- Nordby, H. (2013) *Etikk i barnevern* (1. utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

- Regjeringen. (2006, 1. mars) Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Hentet 4. november 2016 fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/reg/2006/0001/ddd/pdfv/282023-rammeplanen.pdf>
- Ryen, A. (2012). *Det kvalitative intervjuet – fra vitenskapsteori til feltarbeid* (1. utg). Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Schelderup, L., Omre, C. & Marthinsen, E. (2005) *Nye metoder i et moderne barnevern* (1. utg). Bergen: Fagbokforlaget.
- Skau, G. (2011) *Gode fagfolk vokser* (4. utg). Oslo: Cappelen Damm.
- Skau, G. (2013) *Mellom makt og hjelp. Om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper* (3. utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- [Statistisk sentralbyrå \(2015, 4. mai\) Barnehager, 2014, endelige tall. Hentet 15. oktober 2016 fra https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-endelige/2015-05-04](https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-endelige/2015-05-04)
- [Statistisk sentralbyrå \(2016, 1. juli\) Barnevern, 2015. Hentet 15. oktober 2016 fra https://www.ssb.no/barneverng/](https://www.ssb.no/barneverng/)
- Willumsen, E., & Ødegård, A. (2011) *Felles innsats eller solospill. En kvalitativ studie om tjenesteyteres samarbeid omkring barn og unge*. Oslo: Universitetsforlaget.

8 Vedlegg

8.1 Informasjonsskriv

Mitt navn er Julie Rye-Holmboe. Jeg studerer master i barnevern ved Universitetet i Tromsø. Jeg skal gjennom mitt masterprosjekt undersøke hvilke vurderinger barnehagelærere gjør når de gir bekymringsmeldinger til barnevernet. Jeg vil derfor intervju barnehagelærere ansatt i barnehage rundt denne tematikken. Hva skal til for at barnehagelærere melder fra om en sak til barneverntjenesten og hva slags opplevelser har barnehagelærere knyttet til det å gi bekymringsmeldinger?

Gjennomføring av innsamling

Jeg ønsker å intervju fire informanter i ca 45-60 minutter. Det er kun jeg og en informant om gangen. Intervjuet vil bli tatt opp på bånd. Informasjonen vil bli mer korrekt i ettertid når jeg skal gå gjennom intervjuene enn om jeg skulle notere svar underveis. Spørsmålene jeg skal stille omhandler hvilke forhold man anser som aktuelle og vanskelige i saker der man opplever bekymring om et barns omsorgssituasjon.

Anonym deltakelse

Det er frivillig å delta i undersøkelsen og informanter står fritt til å trekke seg når som helst i studien. Dersom du trekker deg underveis vil all informasjon om deg bli slettet umiddelbart. Alle svar vil bli anonymisert slik at det ikke vil være mulig å spore tilbake til hver enkelt informant. Opplysningene som samles inn er kun tilgjengelig for meg. Dette prosjektet forventes å ferdigstilles juni 2017. All data vil da bli slettet. Du er velkommen til å ta kontakt dersom du ønsker å se det ferdigstilte prosjektet i 2017. Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Ta gjerne kontakt med meg om du har spørsmål på telefon 92245921. Jeg kan også nås på mailadresse julie.rye.holmboe@gmail.com. Veileder for masterprosjektet er førsteamanuensis Robert Myrvang, UIT, mail: robert.myrvang@uit.no.

8.2 Intervjuguide

Bekymringsmeldinger

- Har du i ditt arbeid opplevd å være bekymret for et barns omsorgssituasjon?
- Hva gjorde du med bekymringen?
- Har du opplevd å være bekymret for et barns omsorgssituasjon uten at bekymringen ble tatt videre? Hva var grunnen til at det ikke ble gjort?
- Hvordan vil du si du kan bruke barnehagelærerutdanningen faglig i saker der du opplever bekymring for et barn?
- Anser du noe i utdanningen du tenker kunne vært mer vektlagt? Hvis ja, utdyp.
- Hvilke faktorer er medvirkende for deg når du vurderer om en bekymring bør meldes inn til barneverntjenesten? (Stikkord til intervjuer: foreldresamarbeid, redd for at man tar feil, redd for ikke å bli hørt)
- Hvordan opplever du å samarbeide med foreldre i en sak der du vurderer å gi bekymringsmelding angående barnet deres til barnevernet?
- Hvordan opplever du å samarbeide med foreldre i en sak der du har gitt bekymringsmelding angående barnet deres til barnevernet?
- Hva er prosedyre ved din arbeidsplass dersom det er en bekymring om et barns omsorgssituasjon og det vurderes melding til barnevernet?
- Hvilken form for bekymringsmeldinger blir rapportert fra barnehagen?
- Kan du tenke deg former for bekymring om omsorgssvikt som er "lettere/vanskeligere" å melde fra om? Hva og hvorfor?
- Hva er din kjennskap til meldeplikt til barneverntjenesten gjennom barnehagelovens §22? Hvis kjennskap - hvordan forstår du denne paragrafen?

Tverrfaglig samarbeid

- Opplever du at du har nok informasjon om barneverntjenesten og hvordan organisasjonen fungerer i praksis?
- Hva er din erfaring med å samarbeide med barneverntjenesten? Gi gjerne eksempler.
- Hva slags inntrykk sitter du med rundt samarbeidet i ettertid?
- Har du opplevd at de du har hatt kontakt med i barneverntjenesten har tatt deg på alvor? Utdyp gjerne dersom du har erfaring.
- Hva slags inntrykk har du om samarbeidet mellom barnehage og barnevern?

Avslutning

- Ønsker du å tilføye noe?
- Er det noe du ønsker å spesifisere av det du har svart til nå?

8.3 Dokumentasjon fra NSD

Personvernombudet for forskning Prosjektvurdering - Kommentar Prosjektnr: 44440

Utvalget informeres skriftlig og muntlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet. Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger UiT Norges arktiske universitet sine interne rutiner for datasikkerhet. Forventet prosjektslutt er 15.06.2017.

Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å: - slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel) - slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn) - slette digitale lydopptak

Personvernombudet legger til grunn at det ikke samles inn og registreres opplysninger om tredjepersoner, her ment klienter. Det minnes her om ansatte taushetsplikt

